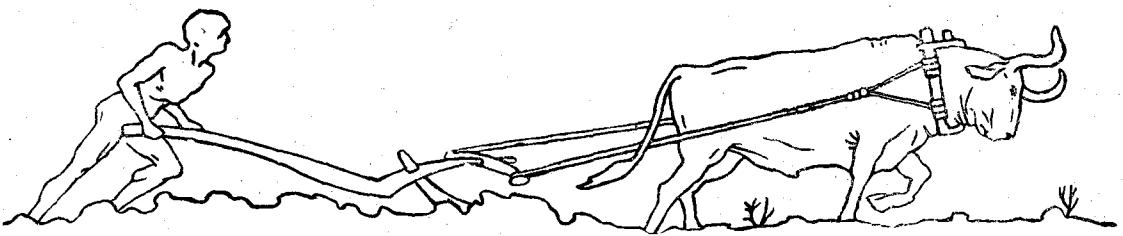

ΛΑΖΑΡΟΣ ΣΩΤΗΣ

ΠΑΝΔΩΤΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1911

ΛΑΖΑΡΟΣ ΣΩΤΗΣ

Οτε πρὸ δὲ λίγων ἀκόμη ἡμερῶν ὁ Λάζαρος Σῶχος μ' ἐπεσκέψθη εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, μὲ κάποια λεόδα συγκίνησι, τοῦ ἔλεγα δτὶ μ' εὐχαριστησι ότα τοῦ ἔκαμνα τὴν ὠραία τοῦ κεφαλῆ. Ὁ Σῶχος τὸ ἐδέχθη καὶ μὲ χαρὰ ἐπερίμενε τὴν ἀνοιξι διάλιστης τόσων ἀγαλμάτων νὰ δῃ καὶ τὴν δικῇ τον μορφῇ στὸν πηλὸ δη στὸ μαρμάρῳ. Μάταιη ἐλπίδα δη μοῖρα, ποὺ διευθύνει τ' ἀνθρώπων, τὸν ἐστέργησε μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα, ποὺ διευθύνει τὸν ὠραία τον ψυχή, καὶ τὴ χαρὰ νὰ δῃ τὸ πρόπλασμα τῆς ἴδιας τον προτομῆς ἀπὸ ἔνα συνάδελφό του.

Οπώς καὶ δλοι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες γλύπται, ἔτοι καὶ ὁ Σῶχος μὲ τὸν ἀκράτητο πατριωτισμό τον δὲν μπόρεσε νὰ συνθηκολογήσῃ ποτὲ μὲ τὸ ἀμόρφωτο περιβάλλον, καὶ πότε ταλαιπωρούμενος εἰς τὰ ξένα, πότε τρέχων γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς πατρίδας τον, καὶ πότε συμβουλεύων καὶ περιφρονῶν συγχρόνως τὸν πάντας, δὲν κατώρθωσε νὰ συνενοηθῇ καὶ νὰ δώσῃ ἐκεῖνο, ποὺ δ νοῦς καὶ δη καρδιά τον τοῦ ἔλεγαν. Βέβαια δ θάνατος ἐνὸς γλύπτου δὲν θὰ συγκινήσῃ κανένα απὸ τὸν Ἕλληνας ἐκείνους, ποὺ τὴν ζωὴ τὴν θεωροῦν ὡς ὑλικὴ ἀπόλαυσι τῶν αἰσθήσεων, χρειάζονται ἄλλα μάτια καὶ ἄλλαι διάνοιαι γιὰ νὰ κλάψουν τὸν ἀδικο δάνατο τῶν συντριμμένων ὑπάρχεων. Ολοι οἱ γλύπται τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος εἶναι συντριμμα, σὰν τὰ σπασμένα ἀγάλματα τῆς Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς. Ο Χαλεπᾶς ἐτρελλάθη, καὶ δμως ποιὸς ἔρει, ἀν ἔξουσε σὲ ἄλλο κόσμο, τι θὰ ἥτο δη μεγαλοφυΐα του. Ο Βιτσάρης ἀπέθανε απὸ μαρασμὸ προτοῦ ἀκόμη ἰδῃ ἀναστημένο τὸ μεγάλο δάναικό, ποὺ εἶχε γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλυπτική. Ο Φυτάλης, ποὺ μᾶς ἔδωκε τὸν Πατριάρχη καὶ τὸν Κανάρη, ἀπέθανε εἰς τὸ πτωχοκομείον. Καὶ δη Σῶχος ἐτελείωσε μὲ τὸ παράπονο, πῶς τίποτα πιὰ δὲν συγκινεῖ τὴν Ἑλλάδα γιὰ τὴν γλυπτική, ποὺ δλο ἔνα

σβύνει καὶ περιορίζεται εἰς τὰ χέρια τῶν ἀμαθεστέων χειρωνατῶν.

Ο Λάζαρος Σῶχος ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ χωρίον Ὑστέρνια τῆς Τήνου ἀπὸ πατέρα μαρμαρογλύπτην. Η συνήθεια τῶν Τηνίων τοῦ νὰ σπουδάζουν τὰ παιδιά τους τὴν τέχνην τοῦ πατρὸς καὶ νὰ τὴν τελειοποιοῦν, ἡνάγκασε τοὺς γονεῖς του νὰ τὸν στείλουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πλησίον ἐνὸς θείου του ἐπίστης μαρμαρογλύπτου, δπως τελειοποιηθῇ εἰς τὴν τέχνην ἐκεῖ δμως δ νέος Λάζαρος ενδῆκε τὴν εὐκαιρίαν καὶ κατετάχθη εἰς πάποιαν σχολήν σχεδίου. Ἐνῷ δὲ ἡκολούθει τὰ μαθήματα τῆς σχολῆς, ὁ πόδις τοῦ νὰ γίνη καλλιτέχνης τὸν κυριεύει, καὶ ἔνα πρωὶ ἔγκαταλείπει τὸ ταπεινὸν ἐργαστήριον τοῦ θείου του, καὶ ἔρχεται εἰς Ἀθήνας μὲ συστάσεις τινὰς πρὸς τὸν Δρόσην μὲ τὰ ὠραῖα τον δνειρα καὶ χωρὶς λεπτόν. Ἐνῷ δὲ κατεγίνετο εἰς τὴν ἐκμαθήσιν τῆς τέχνης εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Δρόση, δ ὅποιος τὴν ἐποχὴν ταύτην κατεσκεύαζε τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἔβοήθει τοὺς μαρμαροτεχνίτας διὰ νὰ ἔξικονομῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἐφοίτα καὶ εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον. Κατὰ καλήν του τύχην, δημόρχετο δημέραν τινὰ ἔξ Ἀθηνῶν δη κ. Ζαρίφη, δη δποία τὸν εἶχε γνωρίσει εἰς Κωνσταντινούπολιν λαμβάνει ἐνδιαφέρον δι δ αὐτόν, καὶ ἀναλαμβάνει δι ἔξδων τῆς νὰ τὸν σπουδάσῃ. Πράγματι ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ εἰς τὸ Παρίσι τοῦ ἐδίδε ἐπιχορήγησιν, ἔως δτου ἀνεδέχθη τέλειος καλλιτέχνης. Δὲν εἶνε δη στιγμὴ αὕτη κατάλληλος, δπως ἔξετασθῇ ενδύτερον τὸ ἔργον τοῦ καλλιτέχνου τούτου, καὶ ποίαν ἐπιδρασιν ἔσχεν εἰς τὴν σύγχρονον Ἑλληνικὴν γλυπτικὴν δη παρατηρῶν δμως τὴν προτομὴν τοῦ Νικολάου Ζαρίφη, δφείλει νὰ δμολογήσῃ δτὶ δη Λάζαρος Σῶχος δὲν ἥτο ἀπλῶς μόνον τυχαῖος τεχνίτης, ἄλλα μὲ τὰς ἀρετὰς, τὰς δποίας εἶχε διὰ τὴν πλαστικήν, δηδύνατο

νὰ διακριθῇ ἀναπτυσσόμενος εἰς ἄλλο περιβάλλον.

Ἡ γλυπτικὴ ἐν Ἑλλάδι δυστυχῶς τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη παρέμεινε στεῖρα ἰδέα. Οὐδεὶς ἐνδιαφέρεται πλέον δι' αὐτήν, ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ διτὶ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη, οὕτε ἔνα ἔργον γλυπτικὸν ἥγοράσθη παρῷ Ἑλλήνων. Ὅπος τοιάυτας συνθήκας δὲν ἡτο δυνατὸν ἡ γλυπτικὴ νὰ κάμῃ θάμνια εἰς τὴν ἔξλιξιν της, καὶ ἀντάρχῃ ἀκόμη κάποια ἰδέα διτὶ ἔχομεν γλυπτικήν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς ὑπερανθρώπους ἀγῶνας τῶν γλυπτῶν μας.

Ο Σῶχος διαμένων εἰς Παρισίους ἐπὶ μίαν εἰκοσαετίαν ἡτο ὁ ἔνεγαδος τῶν Ἑλλήνων, ὁ θερόδος πατριώτης, ποὺ πάντα πρόδυμος προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τὴν πατρίδα.

Τὸ σημαντικότερον τῶν ἔργων του εἶνε ὁ ἀνδριάς τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ ὅποιος ἐστήθη εἰς τὸ Ναύπλιον. Τὸ χαλκοῦν αὐτὸν ἄγαλμα παρῷ δῆλος του τὰς αἰσθητικὰς ἢ τεχνικὰς ἀτελείας σημειώνει ἔνα σημαντικὸν σταθμὸν εἰς τὴν ἔξτιλιξιν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς. Ἡ Ἑλληνικὴ γλυπτικὴ ἐνδίσκετο ἀκόμη συνεσφιγμένη εἰς τὰς Ψευδεῖς κλασσικὰς παραδόσεις. Οἱ Ἑλλήνες μετά τὴν ἀπελευθέρωσιν των ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ἕνγον ἐνόμισαν διτὶ ἔπερπε νὰ πετάξουν εὐθὺς εἰς τὴν μεγάλην Ἑλληνικὴν ἐποχὴν ἀφ' ἐνός καὶ ἀφ' ἔτερου εἰς τὴν πρόσδον τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητος πρὸς τὴν Δύσιν, κανεὶς δὲν ἔβλεπε γύρω του καὶ τὸ πέταγμα αὐτὸν μετὰ ψεύτικα φτερὰ δὲν ἦδυνατο παρὰ νὰ φέρῃ τὴν κατάπτωσιν τῆς τέχνης. Ἡ ἀλήθεια εἶνε διτὶ μεμονωμέναι ἀντιδράσεις ἐγένοντο· ὁ Διονύσιος Σολωμός, πνεῦμα ἐλεύθερον καὶ δυνατό, πολὺ ἐνωρὶς ἀντελήφθη σὲ τὶς κορημονὸς δὰ ἔφερετο τὸ ἔθνος, ἀν ἀκολουθοῦντες ἔνα τέτοιο δρόμο, ἀλλὰ τὸ κακὸ εἰχε πιὸ διζώσει μέσα εἰς τὶς ἀμύδρωτες ψυχὲς τῶν Ἑλλήνων.

Τοιουτορόπως, μόνος ὁ Σῶχος ἐξ ἐνστίκτου ὀδηγήθη παρῷ δῆλη τὴν γύρω του κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς νὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν πραγματικότητα, νὰ μελετήσῃ τὴν φυσιολογικὴ ὑπόστασι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ μορφώσῃ ἔνα εἰδος τέχνης, διακοσμητικῆς μὲν ὡς ἐκ τῆς ἐπιδράσεως της ἐκ τῆς Γαλλικῆς, ἀπὸ τὴν διποίαν προηῆθε, ἀλλὰ πάντα προτιμοτέρας ἀπὸ τὰς ψευδεπιδεξεις τῶν κακῶν μιμητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλυπτικῆς. Τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς ταύτην εἶνε περιέργον διτὶ ἀνευ προγενεστέρας ἔργασίας ἢ συνενοήσεως τινὸς ἀναφαίνονται σχεδὸν ταυτοχρόνως, δι Χαλεπᾶς καὶ δι Βιτσάρης. Ἐνῷ δὲ ἥδη δι μοναδικὸς Φιλιππότης ἔκαμε τὸ μάρμαρον νὰ ἐκφράσῃ τὴν ζωὴν σὰν ἔνας ἀρχαῖος γλύπτης, μὲ τὰ τολμηρὰ ἐπίπεδα, τὰς εὐρείας ἐπιφανείας καὶ τὴν προσωπικήν του τεχνοτροπίαν καὶ ἐκινδύνευε νὰ λησμονηθῇ ἀπὸ τοὺς

συγχρόνους του, οἱ διποίοι τοῦ ἡρονήθησαν μίαν θέσιν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον διὰ νὰ διδάξῃ τὴν ὑπέροχον τέχνην του, δι Σῶχος ἀφοῦ ἐπὶ μαρκόν ἔζησε πλησίον τοῦ Μερσιέ εἰς τὸ Παρίσι, ἐδιδάχθη τουλάχιστον τὸ πῶς νὰ βλέπῃ καὶ νὰ μιμῆται τὴν φύσιν κατ' εὐθείειν καὶ δηλιπίστηκε τοῦ Σῶχος.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ τέχνη τοῦ Σῶχου εἶνε καὶ θὰ παραμείνῃ χαρακτηριστικὴ εἰς τοὺς μεταγένεστέρους.

Δὲν ἔξετάζω ἐδῶ, ἐάν, καὶ κατὰ πόσον εἶνε ἴδιανικὴ ἢ πραγματική, δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ προβάλλω ἐξ ἴδιοσυγκρασίας τὴν συμπάθειάν μου πρὸς τὴν μὲν ἡ πρὸς τὴν δέ, δὰ ἡτο δὲ γελοῖον νὰ ἀπαρνηθῶμεν τὰς ἀρετὰς ἐνὸς καλλιτέχνου, διότι δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς συμπαθείας μας. Ο Σῶχος ἡτο γεννημένος καλλιτέχνης εἰς ἄλλο περιβάλλον καὶ ὑπὸ ἄλλας συνθήκας ὃ δὲν ἦδυνατο νὰ ἐκτυλιχθῇ ἢ τέχνη του εἰς μίαν εὐγενῆ ἀνθησιν, διότι ἡ ἀρμονικὴ διακόσμησις, τὴν διποίαν τόσον καλὰ ἐφήρημον εἰς τὴν πλαστικήν του, ὃ ἀμιλλάτο πρὸς τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων του. Ο Σῶχος ἐπέθανε πτωχότατος διηγοῦνται διτὶ πολλὲς φορές εἰς τὸ Παρίσι, διὰ νὰ σώσῃ ἄλλους σπουδαστὰς ἀπὸ τὴν πρόχειρον πενίαν των, ἔθετε ὑπὸ ἐνέχυρον τὸ χρυσοῦν δακτύλιον, τὸ ὅποιον πάντοτε ἔφερε τόσον δὲ ἐφθάρη ἐκ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως τῆς ἐνεχυριάσεως, ὃ διστάστη τὸ χρυσοῦν ὑπειπιήθη κατὰ τὸ ἥμισυ! Ἡτο κατὰ βάθος ἀγαθός, καὶ ἀν καὶ φύσει μετριόφρων, ἡ ναγκάζετο πολλάκις νὰ ἔξεγερεται κατὰ τῆς ἀμαθείας τῶν πολλῶν, οἱ διποίοι τόσον ἐνοχλητικοὶ γίνονται πολλάκις συζητοῦντες καὶ διὰ τὰ σπουδαιότατα καλλιτεχνικὰ ζητήματα μὲ τὴν ἀφέλειαν ἐκείνην, ποὺ χαρακτηρίζει τὴν φυλήν μας.

Ο εὐγενῆς πόθος τοῦ Σῶχου ἡτο νὰ ἰδῃ τὴν γλυπτικὴν εἰς τὴν πατρίδα του νὰ λάβῃ μίαν ἄλλην τροπήν, ὁ διποία νὰ πλησιάζῃ περισσότερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν χωρὶς νάπομακρύνεται ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν· ἡ ἐσφαλμένη αὐτὴ ἀρχή, ἐπὶ τῆς διποίας καὶ ἄλλοι ἔβασισαν τὸ ἔργον τῶν καὶ ἔπεσαν θύματα τῆς πλάνης των, δὲν εἶνε ἡ φυσικὴ κατεύθυνσις μιᾶς τέχνης, τῆς διποίας ἡ μὲν μαρκυριμένη παράδοσις ἐλησμονήθη καθολοκληρίαν, πολλοὶ δὲ τεχνίται καὶ μάλιστα μεγαλοφυεῖς, διότι δι Κανόβα, δὲν ἥδυνηθησαν νὰ σώσουν οὕτε τὴν ίδιαν ἀτομικότητα. Ο Βιτσάρης μὲ τὴν ἐντονον τοῦ προειδε τὸν κίνδυνον ἐνωρὶς καὶ ἀντέδρασε μὲ δῆλη τὴν δύναμιν του κατὰ τοῦ κακοῦ, ποὺ ἐγίνετο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλυπτικήν, ἀλλὰ δι Βιτσάρης ἀν καὶ ἔσβυσε σὰν μιὰ λαμπάδα μέσα εἰς τὴν ἀπονικτικὴν ἀτμόσφαιρα τῶν ψευδοκλασσικιστῶν, ἡ ἐογάσια του δὰ παραμείνῃ ὡς ἡ εὐγλωττοτέρα ἀντίδρασις

κατὰ τῆς μανίας ἐκείνων, οἱ διποίοι, ἐνῷ ἥσαν διλιγότερον Ἑλληνες, ἐθορύβουν μὲ τὸν πλέον κωμικῶς τρόπον περὶ τῆς εὐγενοῦς δῆθεν καταγωγῆς των ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῆς καλῆς ἐποχῆς. Οὗτω καὶ δι Σῶχος, ἐνῷ ὡς ἀρχὴν εἶχε τὴν προσέγγισιν πρὸς τὸν κλασσικισμόν, εἰς τὴν πρᾶξιν ὅμως κατέφευγε εἰς τὴν κατ' εὐθείειν μίμησιν τῆς φύσεως ἀδιαφορῶν διὰ τὰς ἐπικούρειες τῶν πολλῶν καὶ δίδων πρῶτος αὐτὸς τὸ παραδίγμα μιᾶς εὐσυνειδήτου μελέτης τῶν ἐπιπέδων, καὶ τῆς ἀρμονικῆς διαβαθμίσεως αὐτῶν. Πλείστα δισταράσθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἀλλὰ ἡ κατ' εξοχὴν λεπτὴ τέχνη του, ἡ προσπάθεια του νὰ δώσῃ νέον χαρακτῆρα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλυπτικήν, ἡ ἀγαθότης τοῦ ἥδυνος του, συνδυαζόμενα πρὸς τὴν ἔγενετο πενίαν του, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ ἡ κηδεία του ἔγενετο δημοσίᾳ δαπάνη, μᾶς δίδουν τὸν ἔξοχότερον χαρακτηρισμὸν τῆς ὁραίας ψυχῆς τοῦ Ἑλληνος καλλιτέχνου.

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ
λόπτης

ΠΑΛΙΕΣ ΑΓΑΠΕΣ

Παλιὲς ἀγάπες, τὴν ψολὴ τὴν ὥρα αὐτὴν ὡς περνᾶτε καὶ τρεμοσβήνετε θαυμάτες στὸ φῶς τὸ γαληνό, βισθιτούς, ἀπόμακρους ἀχούς, σβησμένους μοῦ ξυπνάτε, σὰν τοὺς ποὺ στέλνει ἡ θάλασσα σὲ ἀπάνεμο γιαλό.

Μιά, σὰ θλιμένη Παναγιά, χλωμὴ περνᾶ, μιὰ πλάνο, λάβρο σκορπᾶ τὸ γέλιο της, ἄλλη γλυστρᾶ ἀπαλά, καθὼς τὸ ἀγέρι τὸ πρωΐνο στὴ νιὰ τὴ χλόη ἀπάνω, τῆς ἄλλης χύνει ἀντάριασμα καὶ τρικυμιὰ ἡ ματιά.

Κάποια σ' ἔνα δροσόνερο σκύφτει σιγὰ καὶ πίνει, ἄλλη διαβαίνει ὀνειριαστὴ στὸ κρύο τὸ δειλινό, καὶ ἄλλη ἀπιαστὴ γοργοπετᾶ καὶ πίσω δὲν ἀφίνει μηδ' δισοδοσύγνεφο στὸν αὐγινὸ οὐρανό.

“Ολες ἔσεις τὴν ψολὴ αὐτὴν καθὼς σιγοπερνᾶτε καὶ ἀσύλες μπροστά μου φεύγετε καὶ χάνεστε ψολές, ἡ τὰ χλωρὰ στεφάνια σας περήφανες κρατᾶτε, ἡ κουρασμένες σέρνεστε σὲ λιτανίες βουβές,

Μὲς τὴν ψυχὴ ποὺ σύχασε, στοὺς πόθους στομωμένη, δισοδοσύγνεφο σκύφτει καταγωγῆς της τροπῆς της, διότι δι Κανόβα, δὲν ἥδυνηθησαν νὰ σώσουν οὕτε τὴν ίδιαν ἀτομικότητα. Ο Βιτσάρης μὲ τὴν ἐντονον τοῦ προειδε τὸν κίνδυνον ἐνωρὶς καὶ ἀντέδρασε μὲ δῆλη τὴν δύναμιν του κατὰ τοῦ κακοῦ, ποὺ ἐγίνετο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλυπτικήν, ἀλλὰ δι Βιτσάρης ἀν καὶ ἔσβυσε σὰν μιὰ λαμπάδα μέσα εἰς τὴν ἀπονικτικὴν ἀτμόσφαιρα τῶν ψευδοκλασσικιστῶν, ἡ ἐογάσια του δὰ παραμείνῃ ὡς ἡ εὐγλωττοτέρα ἀντίδρασις

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

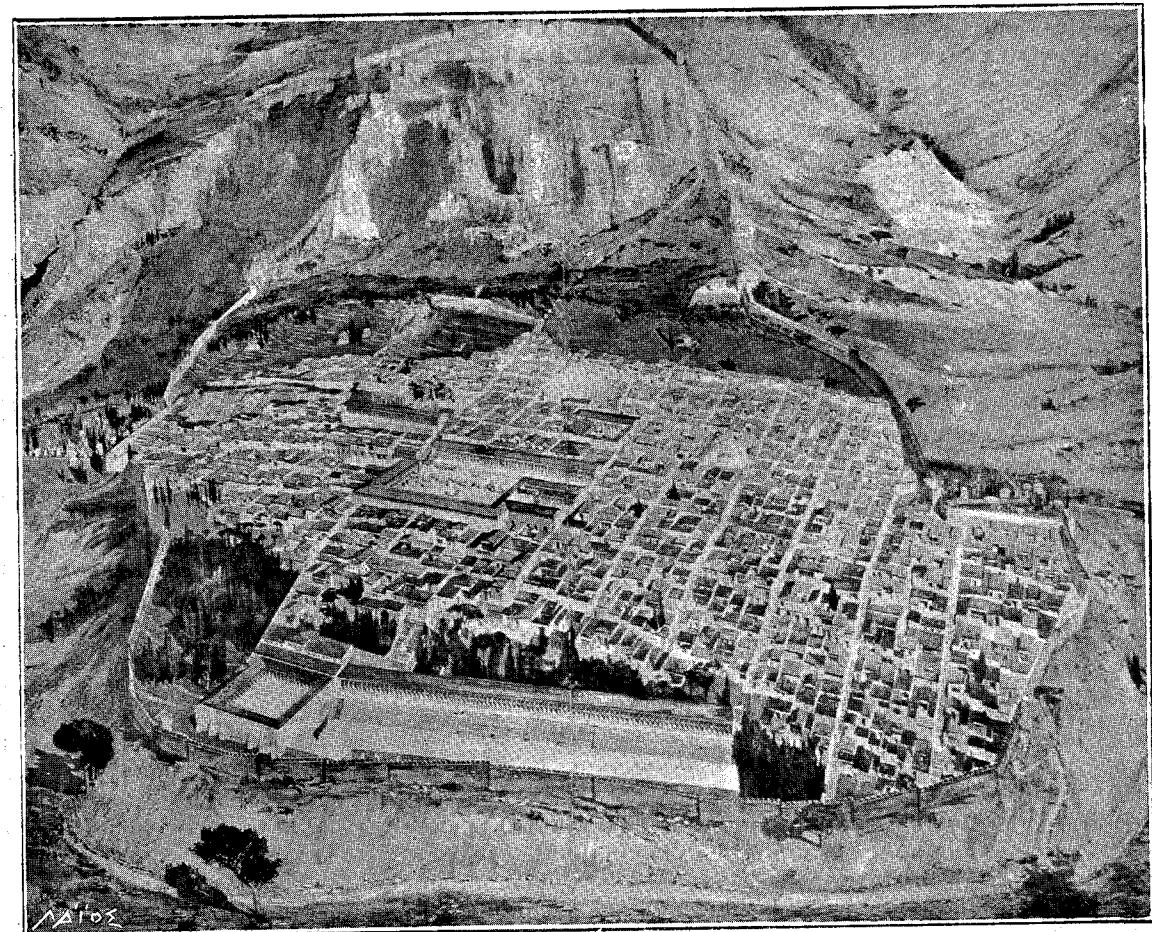
ΜΙΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΣ

Η αρχαιολογική έρευνα έπειτα του κλασικού έδαφους πρό πολλού έχει στραφεί από τάς μητροπόλεις της Έλλαδος πρό πολιούσιας χώρας της Μικρᾶς Ασίας, δύον δ' Έλληνισμός μετά τάς κατακήσεις τοῦ Μεγάλου Αλεξάνδρου την δευτέραν του αιμήν ήκμασεν. Είνε δὲ γνωστὸν τι εκέρδισεν ή γερμανικὴ ἐπιστήμη ἐκ τῶν ἐν Περγάμῳ ἔρευνῶν της. Τὸ πεδίον τῶν ἐργασιῶν ἔξετειναν ἔπειτα Γερμανοὶ καὶ Αὐστριακοὶ ἀρχαιολόγοι καὶ πολλαχοῦ μὲν ἀλλοῦ, ἵδιως δὲ εἰς τὴν Πριήνην, τὴν Μήλητον, τὴν Ἐφεσον. Εἰς τὰς δύο τελευταίας μεγάλας πόλεις τῆς κλασικῆς καὶ Ἑλληνιστικῆς ἀρχαιότητος αἱ ἔρευναι ἀκόμη ἔξακολουθοῦν. Μεγάλης δημοσίου σπουδαιότητος ὑπῆρξαν αἱ πρὸ ἐτῶν συντελεσθεῖσαι ἥδη τῆς Πριήνης, δύον ὡς οὐδαμοῦ ἀλλοῦ παρουσιάσθη τελείᾳ ή εἰκὼν πόλεως ὀλοκλήρου Ἑλληνικῆς ἀρχαίας. Η Πριήνη εἶνε ή Ἑλληνικὴ Πομπηία. Τμήματα τοιαύτης εἰκόνος παρέχουν εἰς τὴν Έλλάδα ή Δῆλος μάλιστα μὲ τὰς λαμπρὰς ἴδιωτικάς της οἰκίας καὶ ή παλαιὰ πόλεις τῆς Θήρας, ή πρώτη ἔργον τῆς ἐν Αθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, ή δευτέρα τοῦ βαρόνου φῶν Χίλλερ, εὐπατρίδου Πρώτου καὶ διαπρεποῦς ἔρευνητοῦ. Ἀλλ' ή Πριήνη εἶνε πόλις τελείᾳ μὲ δῆλα τὰ συστατικά της, μὲ τὰ τείχη, τοὺς δρόμους, τὰς συνουκίας, τὰς οἰκίας, τὴν ἀγοράν, τὸ θέατρον, τὸ στάδιον, τὰ ἀρχεῖα της, τὰ σκεύη της. Τὴν ἀνέσκαψαν ἀπὸ τὸ 1895-1898 δύο διακεκριμένοι σήμερον ἀρχαιολόγοι, διευθυνταὶ μεγάλων μουσείων καὶ καθηγηταί, τότε ἑταῖροι τοῦ ἐν Αθήναις Γερμανικοῦ Ινστιτούτου, ὁ Βεΐγανδ καὶ ὁ Σράδερ, ἀμφότεροι σπουδαιοὶ ἔρευνηται καὶ τῶν τῆς Ακροπόλεως γλυπτῶν καὶ τῶν πωρίνων κτισμάτων αὐτῆς. Τὰ δημοσιεύματα αὐτῶν περὶ τῆς Πριήνης, ἔξαιρετα, ὡς εἶνε ἐπόμενον, γερμανικῆς ἐπιστήμης ἔργα, εἶνε ἀπὸ ἐτῶν γνωστά. Ἀλλ' ή ἔρευνητική, ή ἐρημονευτική ἔργασία δὲν πάνε καὶ μετ' αὐτά. Υπὸ μίαν ὅψιν μάλιστα ἀναγεννᾶται. Η ἐποχή μας φιλολογικῶς καὶ ἀρχαιολογικῶς εἶνε αἰώνιος Αναγεννήσεως, δύος δ' πρὸ τετρακοσίων καὶ πεντακοσίων ἐτῶν ἔκεινος, ἀν καὶ διλιγόντερον ὑπὸ τύπουν καλλιτεχνικόν, πολὺ μᾶλλον δημοσίου σοβαρός. Η ἀναπαράστασις τοῦ ἀρχαίου κόσμου μὲ δῆλας του τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ποικίλας ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς εἶνε ἀλληδινὴ ἀναβίωσις αὐτοῦ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Τοῦτο ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ συντελεῖ ή βαθεῖα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πολυμερῆς καὶ μεγαλομερῆς γνῶσις. Τοῦτο αὐτὸ συντελεῖ καὶ ή ἐναργεστέρα τῆς ψηλαφητῆς καὶ αἰσθητῆς εἰκόνος τοῦ κόσμου ἔκεινον ἀνα-

παράστασις. Εἰς τὸν ἔξοχος ἀνθρωπιστικῶς πρακτικὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστήμης δι' ὅλην τὴν κοινωνίαν ἀποβλέποντες, εἰς τὸν εἰδικῶς παιδαγωγικὸν διὰ τὴν σχολειακῶς μορφουμένην νεολαίαν, ἀρχαιολόγοι καὶ φιλόλογοι Γερμανοὶ ζητοῦν σήμερον νὰ ζωοποιήσουν διπλῶς τὰς μορφὰς τοῦ παρωχημένου κόσμου διὰ τῆς λαλούσης γνῶσεως καὶ τῆς αἰσθητῆς εἰκόνος. Τοιαύτη εἶνε ή νέα ιστορικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐπιστήμη, τῆς δύοις ἐν παραδειγματικοῖς ἀρχεῖοι τῷ πρόσφατον περὶ τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας τῶν Ἑλλήνων θαυμαστὸν βιβλίον τοῦ μεγάλου Βιλαμόβιτς. Τοιαύτη εἶνε καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ, περὶ τῶν τάσεων τῆς δύοις ἀρχεῖοι λέγει ή βραχεῖα ὅησις ἔξοχον Γερμανοῦ πάλιν συγγραφέως περυσινοῦ βιβλίου: «ἡ αἰσθητὴ εἰκὼν ἀντικειμένου ιστορικῶς σημαντικοῦ εἶνε τούλαχιστον τόσον κατάλληλον περιεχόμενον μιᾶς ὡρας σπουδαίας διδασκαλίας, δύον μία φρὴ τοῦ Ὁρατίου ή μία ἐπιστολὴ τοῦ Κικέρωνος» — καθώς θὰ ἐλέγαμεν ήμεις οἱ Ἑλληνες ἐνδὸς χορικοῦ τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους ή ἐνδὸς προοιμίου λόγου τοῦ Δημοσθένους.

Η εἰκὼν λοιπὸν διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν! πλήρης μεγαλομερῆς εἰκὼν τῆς ἀρχαιότητος, ὥστε τελείᾳ ή μορφὴ τοῦ κόσμου ἔκεινον ν' ἀναζήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν πρῶτον τῆς μορφουμένης εἰς τὰ σχολεῖα νεότητος, ἀν δλως η σπουδὴ σκοπὸν ἔχῃ τὴν ζωὴν καὶ τέρμα τὴν τελειοπόλειν τῆς ἀνθρωπότητος. Τοιαύτην δὲ ἔννοιαν ἔχων τῆς ἐπιστήμης του δὲν δκνεῖ δ ἀρχαιολόγος ἔρευνητής, δ καθηγητής Πανεπιστημίου, δ διευθυντής μουσείου, ν διμιλήση η διδασκαλος, ν ἔργασθη η διδασκαλος, καθὼς λέγει, καὶ νὰ συνοικείωσῃ τὸν μαθητὴν πρὸς τὰ πολιτιστικῶς χρήσιμα πορίσματα τῆς ἐπιστήμης του, διὰ τὴν πρὸς νέους σκοπούν πρόσδοτον τῆς κοινωνίας, τοῦ ἔθνους του, ἔθνους, τὸ δόπον διὸν δὲν ἀλλο εἰς τὴν σπουδὴν ἐνεβάθμινε τῆς ἀρχαιότητος καὶ η διούδεν δὲν τὸ μεγαλεῖόν του εἰς αὐτὴν χρεωστεῖ.

Διὰ τὴν Πριήνην, η διρότυπον ζωντανὸν τελείας ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πόλεως τῆς ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Αλεξάνδρου καὶ κατόπιν ἐποχῆς, τὴν φωτεινὴν ταύτην εἰκόνα παρεπεκύασε δεδοκιμασμένος ἀρχιτέκτων τοῦ Βερολίνου, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔργασθης διὸ δημοιον σκοπὸν καὶ εἰς τὸν Δελφούς, δ Τοιπέλιος. Τὰ σχεδιάσματα αὐτοῦ, τὰ δόποια διόλου δὲν εἶνε ἀρχαιολογικὴ φανταστικὴ ἀναπαράστασις ἀμυδρῶν φαινομένων, ἀλλ' ἀριθμῆς ἀρχιτεκτονικὴ ἔργασία μὲ τὸν κανόνα καὶ διαβήτην καθ' δλα τὰ ἀληθινά, ὑπάρχοντα στοιχεῖα τῆς πραγματικότητος,

ΠΡΙΗΝΗ

μορφώσεως ὅχι ἀπλῶς τοῦ ἀτόμου καὶ κατ' ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ πολιτιστικὸν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους κατὰ τὴν βαθυτάτην οὐσίαν τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἡμικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῷρα γίνεται νέα προσπάθεια πλήρους ζωοποιήσεως τῶν στοιχείων τῆς κοινωνικῆς διαίτης τῆς ἀρχαιότητος εἰς τὰς σκέψεις, τὰς κλίσεις καὶ τὰς συνηθείας τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Εἰσερχόμεθα εἰς τὰς θαυμασίως κτισμένας πόλεις, διερχόμεθα τὰς ὁδούς, ἐμβαίνομεν εἰς τὰς οἰκίας, στεκόμεθα πρὸ τῶν ναῶν, ἀναστρεφόμεθα μετὰ πεπαιδευμένων, ἐμπόρων, πραγματευτῶν, ἰδιωτῶν, πολιτικῶν τῆς ἀρχαίας πόλεως. Δὲν εἶνε καμία ἀμφιβολία δι τούλαχιστον τόσον πολιτιστικὸν σημερινοῦ εἰκόνη, τὸν λαμπρότατον πολιτισμὸν τῆς ἡμέρας, συνετάχθη διὰ τὴν σχολειακὴν πρὸ πάντων χρῆσιν. Αφοῦ ἔκει ἐπάνω εἰς τὴν ὑπερβολεῖαν, δπον πρὸ πολλοῦ μετέστησαν ἐκ τοῦ Ἐλικῶνος αἱ Μοῦσαι, πρὸ πολλοῦ η κλασικὴ παιδεύσις ἔγινε τὸ ὑπέρεταν στοιχεῖον τῆς πραγματικότητος,

Όχι μακράν τῆς παραλίας, εἰς τὴν εὐδαιμονα Ιωνίαν, δπον. «Μαιάνδρου τε ὅσαὶ Μυκάλης τὸ αἴπεινά κάρηνα», ἐκτίσθη ποτὲ εἰς τινα θέσιν, παρὰ τὸν πρόποδας βουνοῦ ἡ ἀρχαῖη Ιωνικὴ πόλις Πριήνη, τοῦ φιλοσόφου Βίαντος ἡ γενέτειρα, τοῦ ἀπαισιδόξου ἐκ τῶν ἔπτα σοφῶν τῆς ἀρχαῖης Ἐλλάδος, διτις «τοὺς πλέονας κακίους ἀπέργηνε», πάντως βαθύτερα εἰσδύσας εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως παρὰ οἱ δογματίσαντες ὅτι «δ ἀνθρωπος εἶνε καλός».

Ἡ πόλις ἐκείνη εἶνε θαμμένη ὑπὸ τὰς προσχώσεις τοῦ Μαιάνδρου τόσον βαθύνας, ὥστε ἄγνωστος θὰ μείνῃ διὰ παντός. Ἀλλ' εἰς ἄλλην θέσιν, ὑπὸ Ἀδηναῖην ἐπίδρασιν, ὀλίγον πρὸ τοῦ 334 ἐκτίσθη ἡ νέα πόλις εἰς αὐτοὺς τοὺς πρόποδας ἀποτομωτάτου μαρμαροβύνου καὶ ἔγγυς τῶν πηγῶν ἀφθονωτάτουν ὕδατος τῆς 1260 μ. ὑψηλῆς δροσειρᾶς τῆς Μυκάλης. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔχαρισεν εἰς τὴν πόλιν ὡς ἐπίνειον αὐτῆς τὴν ἐπιθαλασσίαν Ναύλοχον. Ἐκτισε δὲ διὰ τοὺς Πριηνεῖς καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀδηνᾶς. Τῆς δωρεᾶς ταῦτης τὸ βραχύτατον ἐπίσημον ἔγγραφον, μικρὸν ἐπιγραφή, σώζεται ἀκόμη: «Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ἀνέθηκε τὸν ναὸν Ἀδηνᾶς Πολιάδι». Ὁ ἀρχιτέκτων, διτις ἐκτισε τὸν ναὸν, κατήρτισε καὶ τὸ σχέδιον τῆς νέας πόλεως.

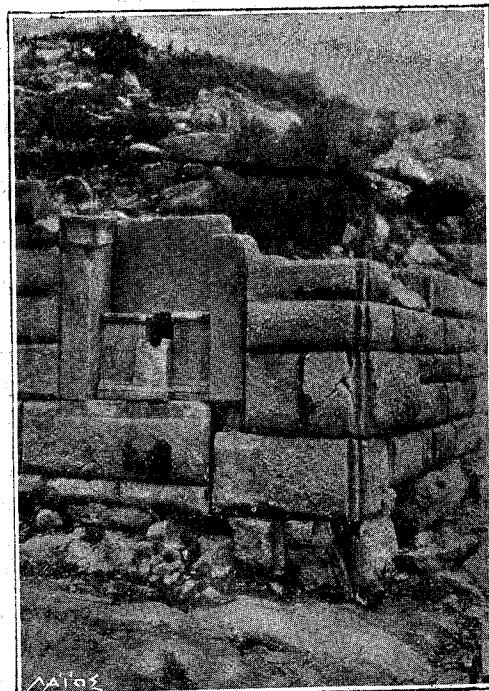
Τὸ μαρμαρόβυνον, ἡ ἀκρόπολις τῆς πόλεως, εἶναι 371 μ. ὑψηλόν. Ἡ πόλις ἐκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ εἰς κλιμακωτὸν ἔδαφος ἀπὸ 30 μέχρις 130 μ. ὑψος. Ἐξαίρετα διατηροῦνται τὰ τείχη τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, περιφερείας 2¹/₂ χιλιομέτρων. Ἐξαίρετα διατηροῦνται καὶ τὰ ἐκ τετραγώνων εἰργασμένων λίθων, μὲ συνδέσμους σιδηροῦς ἐντὸς κατὰ τὸν μνημειακὸν ἔλληνικὸν τρόπον συνδεομένων, ἀναλήμματα τῶν κλιμακωτῶν ἐπιπέδων. Ἡ ὅψις ὅλη τῶν κτισμάτων τῆς πόλεως, ἐξ διοίων μνημειακῶν τοίχων, φαίνεται ὡς εἰς μίαν φόρμαν χυμένη.

Ἡ συνταγὴ τῶν Ἐλλήνων ἀρχιτεκτόνων διὰ τὴν κτίσιν πόλεων τὰς δόηγίας τῆς ἥρχιζεν ἀπὸ τὴν χάραξιν καὶ οἰκοδομὴν τῶν τειχῶν. Τὴν συνταγὴν μᾶς παρέδωκεν ὁ Ρώμαιος ἀρχιτέκτων Βιτρούβιος. Κατόπιν ἥρχετο ἡ κατανομὴ τῶν πλατειῶν καὶ κατοικῶν, ἐπειτα ἡ τοποθέτησις τοῦ Ἱεροῦ τῆς πολιούχου θεότητος, εἰς δὲ περιελαμβάνετο καὶ τὸ θέατρον μετὰ τοῦ βουλευτηρίου, εἰς τὸ σπουδαιότατον σημεῖον τῆς πόλεως, διπόθεν συμφανές ἡ τὸ πλεῖστον αὐτῆς.

Ἡ Πριήνη, δχι μεγαλειτέρα συνήθους πόλεως τῆς σημερινῆς Ἐλλάδος, εἶχε πέντε ἔως ἔξι χιλιάδας πληθυσμόν. Εἰς μῆκός 600 μ. κατὰ τὴν μίαν διεύθυνσιν, 950 μ. κατὰ τὴν ἄλλην, ἐρχομοτομήθη κανονικῶς τὸ ἐντὸς τῶν τειχῶν ἐμβαδὸν

αὐτῆς. Τὴν πόλιν διέσχιζον δικτὼ ὅδοι κατὰ τὴν δριζονταίνειν διεύθυνσιν, δεκαέξι κατὰ τὴν ἀνωφερῆ πρὸς τὴν δίζαν τῆς ἀκροπόλεως, εἰς τὸ ὑψος τῆς διποίας, ὕψος 200 μ. ἀπὸ τῆς πόλεως, ἔφερεν ἀποτομωτάτη ἀτραπός. Ἡ τετάρτη δριζοντία ὅδος διεσταυρώνετο μὲ τὴν ὅδον, τὸν μέσον ἔχοντα τῆς πόλεως, καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ τὸ κέντρον ἀκροιβῶς τῆς ἀγορᾶς, ἡτις ὡς ἡ ἐσωτερικὴ ἀνὴρ διὰ τὸν ἀρχαῖον οἶκον, ἡ τὸ ἐσωτερική, οὔτως εἰπεῖν, ἀνὴρ δῆλης τῆς πόλεως. Εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς ἡγείρετο ὁ βωμὸς τοῦ Διός, εἰς τὸν διποῖον δὲ Στεφανηφόρος ὡς ἀνώτατος ὄρχων τῆς ἀστικῆς κοινότητος καθ' ἔκαστον μῆνα προσέφερε τὴν ὑπὲρ αὐτῆς θυσίαν. Αἱ ὅδοι τέμνονται δρυμογωνίως πᾶσαι καὶ ἀλλήλων ἀφίστανται κατὰ τόσον κανονικὰς ἀποστάσεις, ὥστε ἀνὰ τέσσαρας περιλαμβάνονταν τετράγωνα οἰκημάτων ἴσουμεγέθη, 160 ποδῶν ἐπὶ 120. Ἡ κανονικότης δὲ αὐτῇ εἶνε τόση, ὥστε ἡ ἀγορὰ ἔλαβε τὸ μέγεθος ἀκροιβῶς δύο τετραγώνων. Αἱ ἀνωφερεῖς ὅδοι εἶνε πολλαχοῦ κλιμακοειδεῖς, μὲ πλάτος 3¹/₂ μ., καὶ ἔκαλοῦντο «ἄμφοδοι». Ἡ πρὸς τὴν ἀγορᾶν φέρουσα δριζοντία πλάτος ἔχει 5¹/₂ μ. Αὕτη ἐλέγετο «πλατεία». Ἡ ταῦτη καὶ κανονικότης κατωρθώθη διὰ δυσκολωτάτων ἀκροβασιμῶν. Μὲ παχείας πλάκας εἶνε στρωμέναι πᾶσαι αἱ ὅδοι. Σύστημα τέλειον ὑπονόμων διέσχιζεν αὐτάς, καθὼς καὶ σύστημα πολυσχιδέστατον ὑδραγωγῶν σωλήνων διὰ τὰς κρήνας τῆς πόλεως καὶ τὰς οἰκίας πάσας. Τὸ ὕδωρ διοχετεύμενον ἔξωθεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν δχυρωμάτων τῆς ἀκροπόλεως, εἰσήχετο ἐντὸς τῆς πόλεως πρὸς καθαρισμὸν εἰς 2¹/₂ χιλιομέτρων. Ἐξαίρετα διατηροῦνται καὶ τὰ τετραγώνων εἰργασμένων λίθων, μὲ συνδέσμους σιδηροῦς ἐντὸς κατὰ τὸν ἀφθονον, ὥστε σήμερον θέτει εἰς κίνησιν δώδεκα μύλους.

«Οταν ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ πυλῶνος εἰσέλθωμεν εἰς τὴν πόλιν, βαδίζομεν διὰ τῆς «πλατείας» ὅδον μεταξὺ τῶν ἐκατέρωθεν σειρῶν τῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἐντελῶς ἀνόμοιαι πρὸς τὰς σημερινάς, τοὺς πρὸς τὸ μέρος τῆς ὅδον μετωπικούς τῶν τοίχων τῶν τούτων προεξέχουν μόνον οἱ σινήθεις εἰς τὸν ἀρχαῖον οἰκοδομικὸν λίθους ἀγκῶνες. Καταλεύκους ἐν τοῦ ἐπιχρύσιματος τοίχους ἔχουν μόνον τὰ πτωχότερα οἰκήματα. Ὁλίγον περαιτέρω προχωροῦντες, ἀπαντῶμεν πάλιν, ὡς εἰς τούφικὰς σήμερον πόλεις, κατὰ σειρὰν ἐκατέρωθεν τὸ ποικίλον σύμπλεγμα τῶν ἔργαστηρίων, τὰ δποῖα οὐδεμίαν συγκοινωνίαν ἔχουν πρὸς τὰς δπισθεὶς αὐτῶν κειμένας οἰκίας. Υφάνται, πωληταὶ ἐνδυμάτων, παντοπῶλαι καὶ κάπηλοι, χαλκεῖς, σκυτοτόμοι, κολλυβισταί, γραφεῖς μὲ τὰς

Κερῆνη

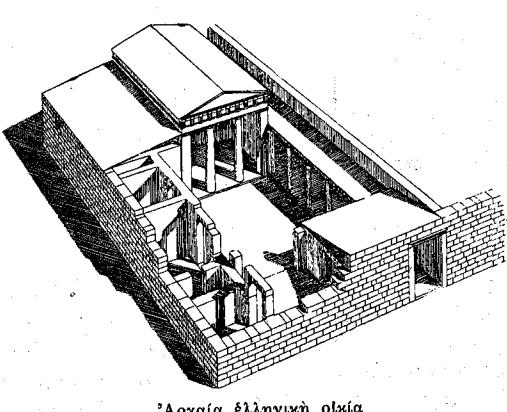
πολιτικῆς κινήσεως, ἡτις εἰς τὸν τόπον τούς τοὺς ἐπεκράτει, δταν σάρκα καὶ δστὰ φέρων δ πρὸς ἡμῶν ὡς σκιὰ διερχόμενος κόσμος ἐξηγημένης καὶ ἐκινεῖτο ἐδῶ. Αἱ ἀσχολίαι καὶ αἱ πράξεις τούς κατὰ πολλοὺς τρόπους μᾶς εἶνε γνωσταί. Οἱ τόποι καὶ αἱ θέσεις ἀνάγονταν μᾶς εἰς τὰς δραματικὰς στιγμὰς τῆς προστάρχεως των.

Καὶ δταν ἐκ τῆς ἐκστάσεως ἐκείνης ἐπανέλθωμεν, μᾶς δεσμεύει πάλιν διὸ πρόποδων δεσμῶν τῆς πραγματικῆς ἀτομικῆς ζωῆς τὸ πλῆθος τῶν δμοίων μας, τὸ δποῖον δπισθεὶς τῶν περιφραστῶν τοὺς ίδιωτικοὺς οἶκους τούς μᾶς περιμένει. Ἡ ησιγχία τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, ἐστραμμένης δλως διόλου πρὸς τὰ ἐντός, δὲν εὑρίσκει ἀλλοῦ καλύτερα τὸν συμβολισμὸν τῆς παρὰ εἰς τὸν ίδιορρυθμὸν διὰ τὴν ίδικήν μας ἀντίληψιν τύπον τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς οἰκίας.

Πῶς κατοικοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες, μᾶς ἡ τὸ σχεδὸν ἀγνωστὸν ἔως πρὸς δλίγων ἐτῶν. Τὰ λαξεύματα εἰς τὸν βράχον τοῦ Ἀρείου Πάγου, τῆς Πνυκὸς καὶ τοῦ Μουσείου πολὺ δλίγον ἔδυναντο νὰ μᾶς βοηθήσουν πρὸς ἀπαράστασιν τοῦ τύπου τῆς κατοικίας τῶν ἀρχαίων Ἐλλήνων. Καὶ τὰ μεταξὺ Πνυκὸς καὶ Ἀρείου Πάγου ἀποκαλυφθέντα ἐρείπια δὲν συντρέχουν πολὺ πρὸς τοῦτο. Ἡ μόνη πηγὴ ἀπέμενεν διὸ Βιτρούβιος. Τελευταῖον αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Δήλου, δπον μικρὰ συνοικία παρὰ τὸ θέατρον σχεδὸν δλόκηρος ἀπεκαλύφθη, καὶ τῆς Περογάμου τὰ ενδρήματα παρέσχον τέλειον τὸν περιστυλιακὸν τύπον τῆς ἐλληνιστικῆς κατοικίας, κατὰ τὸν δποῖον τὴν ἀνὴρ αὐλὴν περιβάλλει καὶ δλας τὰς τέσσαρας πλευράς περιστύλιον, εἰς τὰ νωταὶ δὲ αὐτοῦ εἶνε κτισμένα τὰ δωμάτια, βλέποντα πάντα πρὸς τὸ περιστύλιον καὶ τὴν αὐλήν.

«Ἄλλ' ἡ Πριήνη παρέσχε τὸν ἀρχαιότερον ἐλληνικὸν τύπον, δστις βάσιν ἔχει τὸ πανάρχαιον μέγαρον, τὸ μέγαρον τῶν δμητρικῶν ἀνάκτων, δπως καὶ δλη τοῦ την κρήνην ἡ ζῆτα ποτίζων ἡ ἐνδύματα πλύνων εἰς αὐτήν.

Περαιτέρω εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, δπον σφρύζει ἡ ζωὴ αὐτῆς, εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὸ παρὸν αὐτῆς βουλευτήριον, εἰς τὰ λοιπὰ ἀρχεῖα, εἰς τὸ ιερὸν τῆς Ἀδηνᾶς μακρὰ μόνον περιγράφη τῶν δχωμάτων δύναται νὰ ἔξεγησῃ τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς. Ἄλλα τὰ καταπληκτικῶς ἀκέραια προστάτεια αὐτῆς, αἱ λαμπραὶ στοιά, αἵτινες περιβάλλουν τὴν ἀγοράν, τὸ τελειότατα τοῦτο ἐπὶ πασῶν τῶν ἐλληνικῶν πόλεων σωζόμενον κτίσμα τῆς ἀρχαίης, τὸ θεατροειδὲς ὠραῖα σωζόμενον βουλευτήριον, ἔπειτα τὸ μέγιστον μέρος τῆς σκηνικῆς τοῦ δχεως διασῶσαν θέατρον, τὸ γυμνάσιον, τὸ στάδιον, τῶν ἔξεδρῶν, τῶν ἀναπαυτικῶν καθισμάτων τὸ πλήθος, οἱ βωμοί, τῶν χαλκῶν καὶ λιθίνων ἀγαλμάτων τὰ βάθρα, δίδουν σαφῆ ίδέαν τῆς κοινωνικῆς καὶ

Ἀρχαία ἐλληνικὴ οἰκία

Τὸ ἔμπροσθεν μέρος αὐλίνης

τελειότητα βλέπουμεν αὐτὸν εἰς τὰ λαμπρὰ ἔρει-
πα τῆς Τίφυνθος.

Κατὰ τὸν τύπον τοῦτον ἡ ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς
τὴν οἰκίαν εἴσοδος ἀποτελεῖται ὑπὸ πυκροῦ δια-
δρόμου, εἰς τὸν ὅποιον εἰνε τοποθετημένη ἡ
θύρα εἰς ἀπόστασιν δύο μέτρων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ.
Τοιουτορόπως σχηματίζεται τὸ παρὰ Βιτρου-
βίῳ λεγόμενον πρόθυρον. Ἐκ ταύτης εἰσερχό-
μεθα εἰς τὴν αὐλήν, ἡ ὅποια κατὰ τὰς δύο πλευ-
ρὰς ἀριστερόθεν περιβάλλεται ὑπὸ δωματίων,
εἰς δὲ τὴν τρίτην δεξιόθεν ἔχει χαμηλὸν ὑπόστε-
γον, μὲ ἀνοικτὸν πρός τὴν αὐλήν μέτωπον, σχη-

ματιζόμενον ἀπὸ τρεῖς στύλους. Ὁπισθεν τοῦ
ὑποστέγου τούτου δωμάτια δύνανται νὰ ὑπάρ-
χουν, ἀν ἐπιτρέπῃ τὸ μέγεθος τοῦ οἰκοπέδου. Ἡ
πρὸς τὸ βάθος ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου στοὰ μὲ δύο
δωρικοὺς κίονας, ἐπιστύλια, τρίγλυφα, ἀέτωμα,
μεταξὺ παραστάδων, εἶνε ἡ παρὰ Βιτρουβίῳ
προστὰς ἡ παστάς λεγομένη. Ὁπισθεν τῆς πα-
στάδος εἶνε τὸ τετραπλευρὸν συνήθως κύριον
δωμάτιον τῆς κατοικίας, τὸ δποῖον δ Ρωμαῖος
συγγραφεὺς καλεῖ «οἶκον». Ἡ παστάς, παντοῦ
ὅπου εἶνε δυνατόν, τὸ μέτωπον στρέφει πρὸς
μεσημβριάν, διὰ νὰ δέχεται τὸν ἥλιον. Ἡ «μεσημ-
βρινὴ κατοικία» ἔζητετο καὶ τότε δπως καὶ
σῆμερον, δ Ενεοφῶν δὲ ἥδη κάμνει τὴν παρα-
τήρησιν δι «οἰκοδομεῖν δεῖ ὑψηλότερα μὲν τὰ
πρὸς μεσημβριάν, ἵνα δ χειμερινὸς ἥλιος μὴ ἀπο-
κλείηται, χρημαλώτερα δὲ τὰ πρὸς ἀρκτον, ἵνα
οἱ ψυχροὶ μὴ ἐμπίπτωσιν ἀνεμοι». Παραπλέυρως
τῆς παστάδος ἔκειτο «δ θάλαμος», ἥτοι ἡ τρα-
πεζαρία. Τοῖχοι καὶ ἔπιπλα αὐτοῦ ἐδείκνυν τὴν
ἀξίαν τῆς ἀρχοντικῆς κατοικίας. Εἰς τοιοῦτον
θάλαμον εὑρέθη ἡ πολυτελῶς διακοσμημένη
χαλκὴ αὐλή, χαλκαὶ λυχνίαι, κρατῆρες, μωσαϊκά.
Μετάλλια ἡ πήλινὰ μαγκάλια εὑρέθησαν εἰς τὴν
παστάδα, ἀντικαθιστῶντα φαίνεται τὴν ἑστίαν
μαγειρέουν. Τὸ δεύτερον πάτωμα ἥτο διὰ τὴν
οἰκογένειαν, ἐνῷ τὰ κατὰ δωμάτια ἐχρησίμευν
διὰ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ὡς κοιτῶνες. Πολὺ ἐπιμε-
λημένα ἦσαν τὰ ἀποχωρητήρια, διοχετεύσμενα
εἰς ὑπονόμους.

Ἡ οἰκία ἐστολίζετο καὶ ὑπὸ καλλιτεχνικῶν
ἔργων, μεταξὺ τῶν ὅποιων μαρμάρινα καὶ πή-
λινα χρωματιστὰ εἰδῶλια εὑρέθησαν πλεῖστα.
Τὸ δωμάτιον ἐνὸς αὐλητοῦ εἶχε τοὺς τοίχους
στολισμένους μὲ τραγικὰ καὶ κωμικὰ προσω-
πεῖα καὶ μὲ προτομὰς ταύρων, ὡς καὶ προτομὰς
προσώπων. Ἄλλο ἐν κοκκινόχρου δωμάτιον
ἔφερε καταχρύσους Ἔρωτας αἰωρούμενους ἐκ
τῶν τούχων. Ἀφροδίται, Διόνυσοι, Κένταυροι,
δοχηστίδες, ἥθοποιοι, γελοιογραφίαι, χωπογρα-
φήματα, Πάνες, κιθαρῳδοί καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπε-
τέλουν ἄλλα στολίσματα τῆς οἰκίας.

Ἡ Ποιήη φωνομάσθη ἡ Πομπηία τῆς Ἀνα-
τολῆς. Ἀλλ' ἐν ἀλληθεῖᾳ ἡ μικρὸ ἐλληνικὴ πόλις
παρέχει ἐν τῷ συνόλῳ καὶ κατὰ μέρος πολὺ¹
εὐγενεστέραν δψιν, ἀν καὶ ἀπλουστέραν τῆς
δωμαϊκῆς πόλεως τῆς Καμπανίας, ἐνθυμίζει
ἄλλως ὀδραιοτάτας σελίδας τῆς ἐλληνικῆς ἴστο-
ρίας κατὰ τοὺς ἐνδόξους χρόνους τοῦ Ἑλληνι-
σμοῦ ἐν Μικρῷ Ἀσίᾳ κατόπιν τῶν παρὰ τὸν
Γρανικὸν καὶ τὴν Ἰσσόν θριάμβων τοῦ μεγά-
λου Μακεδόνος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΩΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΕΡΣΩΝ — ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ*

1841

Τί ὁφελεῖ δ ἄγων ἐναντίον τῶν αἰωνίων νό-
μων τοῦ πνεύματος, οἱ δποῖοι ἔξομαλύνονται καὶ
διευθύνονται τὰς σχέσεις δλων τῶν ἀνθρώπων
ἀναμεταξύ των κατὰ τὸ μαθηματικὸν μέτρον
τοῦ ἔχειν των καὶ τοῦ εἶναι των; Ἡ Γερτρούδη
ἀγαπᾷ τὸν Γουΐδον πόσον εὐγενής, πόσον ἀρι-
στοκατική, πόσον δωμαϊκὴ εἶνε ἡ μορφή του
καὶ ἡ στάσις του. Μόνον μαζί του ἡμιποροῦσε
νὰ ζῆῃ καὶ χάριν αὐτοῦ θὰ ὑφίστατο πᾶσαν
θυσίαν. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκάνησε
τάντα λίθον. Καλά ἡ Γερτρούδη ἔχει τὸν Γουΐ-
δον τῆς ἀλλὰ τὸ φελεῖ τώρα ἡ εὐγενική, ἡ ἀρι-
στοκατική, ἡ δωμαϊκὴ μορφὴ καὶ στάσις του,
ἀφ' οὗ ἡ καρδία του καὶ οἱ πόδιοι του εἶνε εἰς
τὴν Γερουσίαν, εἰς τὸ θέατρον καὶ εἰς τὸ στρα-
τιωτήριον καὶ ἐκείνη μὲ τοὺς πόθους της καὶ μὲ
τὴν διαιλίαν της δὲν ἡμπορεῖ νὰ δεσμεύσῃ τὸν
κύριον καὶ αὐθέντην της;

Ὁ ἀνθρωπὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν συντροφιάν,
ποὺ τοῦ ὅμοιζει. Ἡμποροῦμεν ν' ἀγαπῶμεν
μόνον ἔκεινο, ποὺ εἶνε φύσις. Καὶ αἱ πλέον
θαυμασταὶ ἰδιοφυῖαι καὶ αἱ πλέον ἀξέπαιγοι
προσπάθειαι κατὰ βάθος δὲν μαζὶ ὠφελοῦν εἰς
τίποτε, ἐν φ' ἔκεινο, ποὺ εἶνε κοντὰ μὲ τὴν φύσιν
μαζί, ποὺ μαζὶ ὅμοιαζει, — πόσον δωραῖα καὶ πό-
σον εὔκολα μαζὶ ὑποδούλονει! Μαζὶ πλησιάζουν
πρόσωπα, τὰ δποῖα εἶνε φρημισμένα διὰ τὴν
δωραιότητα καὶ τὴν μόρφωσίν των καὶ εἶνε
ἄξια τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ διὰ τὴν χάριν καὶ
τὰ προσόντα των καὶ ἀφιερόντων δλην τὴν τέ-
χνην των εἰς τὴν δραματικήν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν,—
μὲ πολὺ μικρὸν ἐπιτυχίαν. Θα ἥτο βέβαια ἀχ-
οιστία νὰ μὴ πλέωμεν φάνερα τὸ ἔγκωμιόν
των. Ὅτερα, ἀφ' οὗ περάσουν δλα, ἔρχεται
κάποιος συγγενής μαζὶ κατὰ πνεῦμα ἔνας ἀδελ-
φὸς ἡ μία ἀδελφὴ ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν διάθε-
σιν, καὶ μαζὶ πλησιάζει τόσον ἐλαφρὰ καὶ σιγανά,

μὲ τόσην γλυκύτητα καὶ μὲ τόσην οἰκειότητα,
σὰν νὰ ἥτο τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας μαζί, ποὺ
μαζὶ φαίνεται σὰν νὰ μὴν ἥλθε κάνεις νέος·
αἰσθανόμενα τότε τελείαν ἀνακούφισιν καὶ νέαν
ζωῆν κάποιαν εὐχάριστον μοναξίαν. Εἰς τὰς
ἡμέρας μαζὶ τῆς δμαρτίας ἔχομεν μωδάς ἰδέας,
σὰν νὰ εἴχαμεν τάχατε χρέος νὰ ζητήσωμεν τοὺς
φίλους μαζὶ ὑποτασσόμενοι εἰς τὰ ἡδη τῆς κοι-
νωνίας, παραδεχόμενοι τὸ εἰδος τῆς ἐνδυμασίας
καὶ τοὺς ἔξωτεροικούς της τρόπους καὶ συμμορ-
φώμενοι μὲ τὰς ἔκτιμησίες της. Ἀλλὰ φίλος
μου ἡμπορεῖ νὰ ἔργει μόνον ἡ ψυχή, τὴν δποίαν

συναντῶ εἰς τὸν δρόμον τῆς ἰδικῆς μου προό-
δου, ἡ ψυχή, πρὸς τὴν δποίαν ἔγω δὲν ὑποβι-
βάζομαι καὶ ἐκείνη δὲν ὑποβιβάζεται μέχρις
ἔμοι, ἀλλά, γεννημένη ὑπὸ τὸ ἴδιον οὐράνιον
πλάτος, ἐπαναλαμβάνει δλην τὴν πειθάν μου
μέσα εἰς τὴν ἰδικήν της. Ὁ νέος λησμονεῖ τὸν
ἐαυτόν του καὶ μιμεῖται τὰ ἡδη καὶ τὴν ἐνδυ-
μασίαν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κόσμου διὰ νὰ γίνη
ἄξιος τοῦ μειδιάματος τῆς ὁδαίας καὶ παρακο-
λουθεῖ μίαν ὀστατον κόρην, ἐπειδὴ λεόν πάθος
δὲν τὸν ἔδιδαξεν ἀκόμη ν' ἀναγνωρίζῃ τὴν
εὐγενή γυναικα μὲ πᾶν δ, τι εἰς τὴν ψυχήν της
εἶνε διαινγές, προφητικόν, φρόνιμον καὶ ὁραῖον.
Πρέπει νὰ ἔργει μέγας καὶ δ ἔρως θὰ τὸν ἀκο-
λουθήσῃ. Τίποτε δὲν τιμωρεῖται βαρύτερον,
παρὰ ἔταν παραμελοῦμεν τὴν ἐσωτερικήν συγγέ-
νειαν, διὰ τῆς δποίας καὶ μόνης ἐπρεπετε νὰ
σχηματίζεται ἀνθρωπίνη κοινωνία, καὶ μὲ μω-
ρῶν ἐλαφρότητα ἐπλέγωμεν τοὺς φίλους μαζὶ μὲ
ἄλλων ὀφθαλμούς.

Ἡμπορεῖ νὰ ἔκλεξῃ τὸν βαθμόν του. Εἰνε
ἐντελῶς καθιερώμενον ἔνας ἀνθρωπός νὰ ἔχῃ
τὴν μερίδα, τὴν δποίαν μόνος του πέροι. Πάρε
τὴν θέσιν καὶ τὴν κατάστασιν, ποὺ σοῦ ἀνήκουν
καὶ δλοὶ οἱ ἀνθρωποι εἶνε σύμφωνοι. Ὁ κό-
σμος δρείλει νὰ ἔργει δίκαιος. Μὲ μεγάλην ἀδια-
φορίαν ἐπιτρέπει εἰς τὸν καθένα νὰ ἔκτιμήσῃ
μόνος τὸν ἔαυτόν του. Είτε ἥρως εἰσαι εἴτε
βλάστας, αὐτὸς δὲν ἀνακατόνεται. Βεβαιότατα
θὰ παραδεχθῇ τὸ ἴδιον σου μέτρον τὸν πρά-
ξεων καὶ τοῦ εἶναι σου, εἴτε διέρχεσαι ἀφανής
καὶ ἀρνεῖσαι τὸ δνομά σου, εἴτε βλέπεις ἐκ-
τεινόμενον τὸ ἔργον σου μέχρι τοῦ οὐρανού
θόλου καὶ συνταῦτιζόμενον μὲ τὴν πορείαν τῶν
ἀστέρων.

Πάσσα ζωὴ ἔχει ἐπίσης μέσα της ζωὴν καὶ
πραγματικότητα. Δι' ἔργων ἡμπορεῖ δ ἀνθρω-
πός νὰ διδάξῃ καὶ δχι ἀλλέως. Ἐὰν ἡμπορῇ νὰ
μεταδώσῃ δ ἴδιος εἰς τὸν ἔαυτόν του, θὰ ἥμπο-
ρεση νὰ διδάξῃ, δχι δμως μὲ ξηρούς λόγους.
Διδάσκει ἐκείνος, ποὺ δίδει καὶ μανθάνει ἐκείνος,
ποὺ πέροι. Καμία διδασκαλία δὲν εἶνε δυνατή,
ποὺ διδάξῃ τὸν φράσην εἰς τὸ σημεῖον ἔκεινο,
δποι καὶ σὺ ενδισκεσαι τότε μόνον θὰ μετα-
δοθῇ κάτι απὸ σὲ εἰς τὴν αὐτόν αὐτὸς εἶνε σὺ καὶ
σὺ εἰσαι αὐτός. Αὐτὸς θὰ ἔργει τὸ πράγμα της
διδασκαλία καὶ ποτὲ πλέον δὲν ἡμπορεῖ νὰ χάσῃ
τὸ κέρδος του οὔτε ἔνεκα δυσμενῶν περιστάσεων
οὔτε ἔνεκα κακῶν σχέσεων. Ἀλλὰ οἱ ισχυρισμοί
σου καὶ αἱ προτάσεις σου ἐμβαίνουν ἀπὸ τὸ ἐν
αὐτὶ καὶ ἔξερχονται ἀπὸ τὸ ἄλλο. Βλέπομεν

* «Παναθήναια» 15 Φεβρουαρίου.

εἰς τὰς ἀγγελίας διτὶ τὴν τετάρτην Ἰουνίου δικύριος Γράντ θὰ διμιλήσῃ καὶ δικύριος Χὲνδ θὰ κάμη μίαν διάλεξιν εἰς τὸν ἔργατικὸν Σύλλογον καὶ δὲν πηγαίνομεν ἐκεῖ, ἐπειδὴ ἡξενύρομεν διτὶ αὐτοὶ οἱ κύριοι δὲν θέλουν νὰ μεταδώσουν διτὶ ἔχουν μάγιον εἰς τὸ ἀκροατήριον. Ἀλλ ἐὰν εἰχαμεν λόγους νὰ ὑποθέσωμεν διτὶ θὰ ἡσαν ἀξιοι τῆς ἐμπιστούμης μας, θὰ μετεβαίνομεν ἐκεῖ παρ’ ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ τὰ ἐμπτόδια καὶ οἱ ἀρρωστοι θὰ ἔξητουν νὰ μεταφερθοῦν ἐκεῖ μὲ τὰ φροειά των. Μία δημιοσία διαλέξις διμιως εἶνε μία ὑπεκφυγή, εἶνε τὸ κρυφτό, εἶνε διέξοδος, εἶνε ἕγελασμα καὶ δόχι εἰλικρινὲς ἔχειλισμα, δόχι φωνὴ καὶ γλῶσα, δόχι ἄνθρωπος.

Ἡ ἴδια νέμεσις ἐποπτεύει καὶ πᾶσαν πνευματικὴν ἔργασίαν. Χρεωστοῦμεν πρῶτα νόμαθωμεν διτὶ δ λόγος, διὰ τὸν ὅποιον δὲν ἐπιβεβαιώθῃ τι εἶνε διτὶ δὲν εἶνε ἐκπεφρασμένον μὲ λόγους. Πρέπει νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὸν ἑαυτόν του, εἰ δὲ μὴ καμία λογικὴ καὶ κάνεις ὄρκος δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ δώσῃ βεβαιότητα. Τὸ ἀξιώματος χρεωστεῖ νὰ περιέχῃ συγχρόνως καὶ τὴν ἀπολογίαν διὰ τί διετυπώθῃ.

Ἡ ἐπίδρασις παντὸς διτοι γράφεται ἐπὶ τῆς δημοσίας γνώμης ἡμιπορεῖ μαθηματικῶς νὰ ὑπολογισθῇ ἀπὸ τὸ βάθμος τῆς ίδεας. Πόσον εἶναι τὸ ὕφαλον βάθμος της; Ἐὰν σοῦ ἀφυπνίζῃ τὰς σκέψεις, ἔὰν σὲ ἀνακουφίζῃ μὲ τὴν φωνὴν ἔξοχου εὐγλωττίας, ή ἐπιρροή της εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων θὰ ἥνε μεγάλη, βραδεῖα καὶ διαρκής: ἔὰν δύμως αἱ σελίδες δὲν σὲ διδάσκουν, διότι ἀποθάνουν εὐθὺς καθὼς τὰ ἐφήμερα ἔντομα.

“Η μέθοδος νὰ γράφης καὶ νὰ λέγης κάτια ποὺ δὲν θὰ γηράσῃ, εἶνε νὰ γράφης καὶ νὰ διμιλῆς εἰλικρινῶς. Ἡμπορῶ δέραια νὰ εἰπῶ διτὶ ὁ λόγος, ποὺ δὲν ἔχει δύναμιν νὰ τροποποιήσῃ τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας μου, δύσκολα θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ἐπηρεάσῃ καὶ τὸν ἰδιον σου. Ἀλλὰ λάβε σὺ ὑπ’ ὅψιν τὴν ἀρχὴν τοῦ Σύδνευ : «κανταξε τὴν καρδιά σου καὶ γράφε». Ἐκεῖνος, ποὺ γράφει διὰ τὸν ἑαυτόν του, γράφει διὰ τοὺς αἰώνας. Μόνον ἐκεῖνο τὸ ἀποτέλεσμα ἀξίζει νὰ δημοσιευθῇ, εἰς τὸ διποίον κατέληξε, ὅταν ἐπροσπάθεις νὰ ἴκανοποιήσῃς τὴν φιλομάθειάν σου. Ο συγγραφεύς, ποὺ ἀρύνεται τὸ θέμα του ἀπὸ τὸ αὐτὸν του καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν καρδιάν του, ἔπειτα νὰ γνωρίζῃ διτὶ ἔχασε τόσον ὕσον φωντάζεται διτὶ ἐκέρδησε καὶ ἀν τὸ ἄδειο βιβλίον δρέψῃ ὅλους τοὺς ἐπαίνους του καὶ διασδέ δ κόσμος λέγῃ: «Τί ποίησις! τί πνεῦμα!» τάλιν δὲν πρέπει νὰ λησιονῇ διτὶ λείπει τὸ διδόι διὰ ν^τ ἀνάψη τὴν φωτιάν. Μόνον ζωὴ ἀπορεῖ νὰ μεταγγίσῃ ζωὴν καὶ διτὶ δήποτε καὶ λόγοι κάμωμεν, δὲν θὰ ἔχωμεν περσσοτέραν ἀξίαν ἀπὸ ἐκείνην, τὴν διποίαν μόνοι μας ἀποτῶμεν.

Φιλολογική δόξα δὲν είνε τυχηρά υπόθεσις. Η τελική κρίσις διὰ πάθε βιβλίον δὲν ἐκφέρεται ἀπὸ τοὺς μεροληπτικῶς θορυβοῦντας ἀναγνώστας τῆς στιγμῆς, ποὺ ἀνεφάνη, ἀλλ' ἀπὸ ἔνα δικαστήριον τόσον ὑψηλόν, σὰν νὰ παρακαλῶνται εἰς αὐτὸ δύγγελοι, καὶ ἐν δημόσιον, τὸ διοῖον δὲν δωροδοκεῖται, δὲν συγκινεῖται μὲ παρακλήσεις, δὲν ἐκφρίζεται, ἀλλ' ἀδεκάστως ἀποφαίνεται περὶ τῶν ἀξιώσεων καθενὸς ὄνθρωπου διὰ τὴν δόξαν. Μόνον ἐκεῖνα τὰ βιβλία παραδίδονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅσα ἔξιζον καὶ νὰ μένουν. Χρυσοῦν δέσιμον, δόλλανδικὸ χάρτι καὶ ἐκλεκτὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα καὶ ἀντίτυπα πολυτελῆ εἰς δλας τὰς βιβλιοθήκας δὲν θὰ διατηρήσουν ἐν βιβλίον πέραν τῆς ἐποχῆς του. Ο Blaskmore, δ Kotzebue ἢ δ Pollok ἡμποροῦν νὰ διαρκέσουν μίαν νύκτα, δ Μωϋσῆς ὅμως καὶ δ "Ομηρος θὰ παραμείνουν. Εἰς καμίαν ἐποχὴν δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον περισσότεροι ἀπὸ δώδεκα ἀνθρώπους, οἱ διοῖοι ν' ἀναγινώσκουν καὶ νὰ ἔννοοῦν τὸν Πλάτωνα, — οὐδέποτε τόσοι ὅσοι ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ πληρώσουν μίαν νέαν ἔκδοσιν τῶν ἔργων του καὶ ὅμως μεταδίδονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μὲ τόσην ἀκρίβειαν, σὰν νὰ τὰ μετέδιδεν δ Θεός ἴδιοχειρώς. «Κανὲν βιβλίον, ἔλεγεν δ Beutley, δὲν ἔγραψῃ ποτὲ ἀλλέως ταρὰ διὰ τοῦ ἔαντοῦ του». Η διάρκεια δλων τῶν βιβλίων δὲν δρίζεται ὑπὸ οὐδεμιᾶς φιλικῆς ἢ ἀχθοικῆς προσπαθείας, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ των βάρους ἢ τῆς ἀληθινῆς σημασίας τοῦ περιεστομένου των διὰ τὰς μονίμους ἀνάγκας τοῦ λανθράποντίν πνεύματος. «Μὴ σκοτίζεσαι πολὺ διὰ τὸ φῶς ἐπάνω εἰς τὸν ἀνδριάντα σου, ἔλεγεν δ Μιχαὴλ Ἀγγελος πρὸς τὸν νεαρὸν γλύπτην, δ φῶς τῆς πλατείας θὰ δεῖξῃ τὴν ὁξεῖαν του».

Κατὰ τὸν ἵδιον τρόπον καὶ ἡ ἔνεργεια κάθε τραφέως καθορίζεται ὑπὸ τοῦ βάθους τοῦ αἰσθήτας, διότιν πηγάζει. Ο μέγας ἀνήρ δὲν ἤξευεν διὰ ἡτο μέγας. Ἐπέρασεν εἰς καὶ δύο αἰῶνες ὡς διοῦ ν' ἀποδειχθῇ τοῦτο. Ο, τι ἔκαμε τὸ καμεν, ἐπειδὴ ἔχρεώστει νὰ τὸ κάμῃ. Ήτο τὸ υσικάτερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου καὶ προέκυνεν ἀπὸ τὰς περιστάσεις τῆς στιγμῆς. Τώρα μως πᾶν δι τι ἔκαμε, καὶ μόνον ἀν ἐσήκωσε τὸν ἀκτυλόν του ἢ ἀν ἔφαγε ἔχρο ψωμί, φαίνεται ἔγα καὶ σημαντικὸν καὶ θεωρεῖται ὡς μεγαλουργία. Εἴδομεν ἐδῶ εἰς δλίγας λεπτομερείας ἀριθμῶσεις τοῦ δαιμονίου τῆς φύσεως φανερῶν τὴν διεύθυνσιν τοῦ δεύματος. Τὸ δεῦμα μως είνε αἷμα· κάθε σταγῶν είνε ζωντανή. Η λήθεια δὲν ἔχει νίκας μεμονωμένας· δλα τὰ σάγματα είνε δργανά της, — δχι μόνον κόνις ἀλ πέτραι, ἀλλὰ πλάναι καὶ ψεύδη. Οι νόμοι τῆς ἀσθενείας είνε, καθὼς λέγουν οἱ ἰότροι, σὸν ὠραῖοι δσον καὶ οἱ νόμοι τῆς ὑγείας. Η αλοσοφία μας είνε θετικὴ καὶ προδημώς ἀπ-

δέχεται τὴν μαρτυρίαν ἀρνητικῶν γεγονότων,
ἀπαράλλακτα δπως κάθε σκιὰ εἶνε μία ὑπόδει-
ξις τοῦ ἡλίου. Ἐκ θείας ἀνάγκης κάθε γεγονὸς
ἐν τῇ φύσει εἶνε ἡναγκασμένον νὰ προσφέρῃ
τὴν μαρτυρίαν του.

“Ο ἀνθρώπινος χαρακτήρος φανερόνεται πάντοτε. Καὶ ἡ πλέον ἐλαφρὸὰ πρᾶξις καὶ τὸ πλέον πτερόν εἶπος καὶ αὐτὸς ἀκόμη δὲ τρόπος, καθ’ ὃν ἐπιχειροῦμέν τι, καὶ ὅ πλέον ἐλαφρὸὸς ὑπαινιγμὸς ἐκδηλοῦν χαρακτῆρα. “Οταν ἔνεργῆς, δεικνύεις χαρακτῆρα, ὅταν κάθεσαι ἀκίνητος, ὅταν κοιμᾶσαι, πάλιν τὸν δεικνύεις. Νομίζεις ὅτι ἐπειδὴ δὲν ὡμήλησες, ὅταν οἱ ἄλλοι ὡμήλουν, καὶ δὲν ἔξεφρασες καμίαν γνώμην διὰ τὴν ἐποχὴν σου, διὰ τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τὴν δουλείαν, διὰ τὸν γάμον, διὰ τὸν κοινωνισμόν, διὰ τὰς μυστικὰς ἐταιρίας, διὰ τὸ Πανεπιστήμιον, διὰ τὰ κόμματα καὶ τὴν κυβέρνησιν, περιμένονταν ἀκόμη ἀνυπομόνως τὴν κοίτιν σου ὡς μίαν σοφίαν, τὴν διόπιστ τοὺς ἐπιφυλάττεις; Ἀπατᾶσαι πολὺ η σιωπὴ σου ἀπαντᾷ μεγαλοφύνως. Χρησιμὸν δὲν ἔχεις νὰ εἰπῆς καὶ οἱ σύγχρονοι σου ἔμαθαν πλέον ὅτι εἰς τίποτε δὲν ἥμπορεις νὰ τοὺς ὡφελήσῃς, διότι οἱ χρηστοὶ ὀμήλουν. Δὲν φωνάζεις σοφία καὶ τὸ λογικὸν δὲν ὑψόνει τὴν φωνήν του;

Εἰς τὴν φύσιν ἐένθησαν ἐπίφοβα δρια εἰς τὰς δυνάμεις τῆς προσποιήσεως. Ἡ ἀλήθεια ἔξασκει αὐτηρὸν δεσποτείαν ἐπὶ τῶν δυσπεύθῶν μελῶν τοῦ σώματος. Τὰ πρόσωπα ποτὲ δὲν ψεύδονται, λέγουν. Κἀνεὶς ἄνθρωπος δὲν πρέπει νῦν ἀπατᾶται, ὁ δοποῖος σπουδᾶζει τὰς μεταβολὰς τῆς ἐκφράσεως. Ἐκεῖνος, ποὺ λέγει τὴν ἀλήθειαν ἐν πνεύματι ἀληθείᾳ; ἔχει τὸ βλέμμα τόσον διαύγεις, σὰν τὸν οὐρανόν. Ἐὰν πάλιν τρέφῃ σκοποὺς ποταπούς, ὅμιλει μὲ διπισθιούσιαν, τὸ βλέμμα του εἶνε θολὸν καὶ κάποτε μάλιστα ἀλλοίσθωρον.

“Ηκουσα ἔνα ἔμπειρον δικαστήν νὰ λέγῃ διποτὲ δὲν ἐφοβεῖτο τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐνόρκων τοῦ δικηγόρου ἑκείνου, διποτὸς δὲν ἐπίστενεν εὐλικρινῶς ὅτι ὁ πελάτης του ἔπρεπε ν' ἀδιωθῆῃ. Ἐὰν τοῦ λείπῃ αὐτῇ ἡ πίστις, δλαιτον αἱ διαβεβαιώσεις δὲν θὰ κατορθώσουν ν' ἀποκρύψουν τὴν ἀπιστίαν του ἀπὸ τὸν δρόκους καὶ θὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ ἀμφιβολία. Αὐτὸς εἶνε ὁ νόμος, κατὰ τὸν διποτὸν ἐν διποιονδήποτε καλλιτέχνημα μᾶς μεταφέρει εἰς τὴν Ιδίαν διάθεσιν τῆς ψυχῆς, εἰς τὴν διποιάν διετέλει καὶ ὁ καλλιτέχνης, ὅταν τὸ παιδῆγε. Εκείνο, ποὺ δὲν πιστεύομεν, δὲν ἡμπιροδούμεν νὰ τὸ εἴπωμεν σὰν νὰ τὸ ἐπιστεύαμεν, ὅσονδηποτε συχνὰ καὶ ἀνταναλαμβάνωμεν τοὺς λόγους. Αὐτὴν τὴν πεποιθήσιν ἐκφράζει ὁ Σβέντεμποργ, ὅταν περιγράφῃ πῶς εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον μερικὰ πρόσωπα ἐπροσπά-

θουν νὰ διατυπώσουν ἔνο ἰσχυρισμόν, τὸν
διποῖον δὲν ἐπίστευαν, δὲν ἡμίποροῦσαν ὅμως
νὰ τὸ κατορθώσουν ὅσον καὶ ἀν ἐστράβωναν
τὰ χέλη των καὶ τὰ ἐτιμποῦσαν μέχρις ἀπελ-
πισίας.

Ἐνας ἀνθρωπος ἔχει τόσον κῦρος, δῆσην καὶ
ἀξίαν ἔχει. Εἶνε ἀνωφελής καὶ ματαία δῆλη ἡ
περιέργειά μας νὰ μάθωμεν εἰς πόσην ὑπόλη-
ψιν μᾶς ἔχουν ἄλλοι ἀνθρωποι καὶ ἐπίσης μά-
ταιος εἶνε καὶ δὲ φρόβιος μὴ μείνωμεν ἄγνωστοι.
Ἐάν γνωρίζῃ τις διτὶ ἡμίπορεῖ νὰ κάμη τι, —
διτὶ ἡμίπορεῖ νὰ τὸ κάμη καλλίτερα ἀπὸ κάθε
ἄλλον, — αὐτὸ δρκεῖ ὡς ἐγγύησις καὶ ἔχει γγυον,
διτὶ τὸ ἔργον του θ' ἀναγνωρισθῇ ἀπὸ δλους. Ὁ
κόσμος εἶνε γεμάτος ἀπὸ ἡμέρας διαδικασίας
καὶ εἰς κάθε συνάθροισιν, διποὺς ἐμβαίνει, καὶ εἰς
κάθε πρᾶξιν, ποὺν ἐπιχειρεῖ, λαμβάνει τὴν σφρα-
γίδα του καὶ τὸ ἰδιαίτερον σῆμά του. Εἰς κάθε
ὅμαδα παιδιῶν, ποὺν θορυβοῦν καὶ τρέχουν εἰς
τὴν πλατείαν καὶ εἰς τὴν ἀγοράν, ἐκεῖνος, ποὺν
εἶνε νεοφερμένος, ἔξεταζεται ἐντὸς δλίγων ἡμε-
ρῶν τόσον καλὰ καὶ σφραγίζεται μὲ τὸν ἀκριβῆ
ἀριθμόν του, σὰν νὰ είνεν ὑποβληθῇ εἰς αὐστη-
ρὰν δοκιμασίαν τῆς ὁώμης του, τῆς εὐστροφίας
του καὶ τοῦ καρακτῆρός του. Ἐνας ξένος ἔρχε-
ται ἀπὸ μίαν ἔξωτερην σχολήν, μὲ καλλίτερα
ἔργα γένεται, μὲ διάστασιν ἀδιάνυσματα εἰς τὰ θυλάκια,

ενομίατα, με οιωφόρα ανθεράλα εἰς τὸν πόλεμον, μὲ ἀπαιτητικὸν καὶ ἀλλαζονικὸν ἥθος τὸν βλέπει ἔνας ἀπὸ τοὺς μικρούς μας ἐδῶ καὶ λέγει κατ' ἴδιαν : «Δὲν πειράζεις αὐτῷ θὰ καταλάβουμε τί καπνὸ φυμάρει καὶ αὐτός». — «Τί ἔρχασεν;» αὐτὴ εἶνε ἡ θεῖη ἐρώτησις, ποὺ ἐρευνᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔξινιαζει κάθε ψευδῆ ὑπόληψιν. «Ενας μωρὸς ἄνθρωπος ἥμπορει νὰ κατέχῃ κάθε τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔφερ δόσον διαφορεῖ ἡ ὥρα του νὰ μὴ διακρίνεται ἀπὸ τὸν Ομηρον καὶ τὸν Οὐάσιγκτων, δὲν πρέπει δόμως ποτὲ νὰ υφίσταται μία ἀμφιβολία δόσον ἀφορῶ τὴν ίδιαιτέραν ἵκανότηταν ἐνὸς ἀνθρώπου. Ἡ ἀλλαζονεία ἥμπορει νὰ κάθεται ἀδρανής, δὲν ἥμπορει δημιουργη. Ἡ ἀλλαζονεία δὲν ἔχει καμίαν πραγματικῶς μεγάλην πρᾶξιν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν της. Ἡ ἀλλαζονεία ποτὲ δὲν ἔγραψε μίαν Ἰλιάδα, οὔτε ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν Σέρενην, οὔτε προσηλύτισε τὸν κόσμον εἰς τὸν χριστιανισμόν, οὔτε κατήργησε τὴν δουλευτούριαν.

“Οση ἀρετὴ ὑπάρχει, τόση θὰ γίνη καὶ ὁρατή· δοση ἀγαθότης ὑπάρχει, τόσον σέβας καὶ θὰ ἐμπνεύσῃ. “Ολοι οι διάβολοι σέβονται τὴν ἀρετήν. Οι ὑψηλόφρονες, οι εὐγενεῖς, οι πρόδυμοι εἰς αὐτοθυμσίαν πάντοτε θὰ διδάσκουν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ θὰ τὴν δεσπόζουν. Μία εἰλικρινῆς λέξις ποτὲ δὲν ἐπῆγε χαμένη. Ποτὲ δὲν ἔπεισε μία ἀπόδειξις μεγαλοψύχιας κατά γῆς χωρὶς νὰ ὑπάρξῃ μία καρδία, ή δύοια τὴν ἔχαιρετησε καὶ

τὴν συνέλεξε μετ' εὐγνωμοσύνης. Ὁ ἀνθρωπὸς ἔχει τόσον κῦρος, δοσην καὶ ἀξίαν ἔχει. Ὅτι εἶνε ἐντυπόνεται μὲν ἀκτινοβολοῦντα γράμματα εἰς τὸ πρόσωπόν του, εἰς τὴν στάσιν του, εἰς τὰς περιττείας του. Ἡ ἀπόχρυψις δὲν τὸν ὥφελει, ἡ μεγαλαυχία τίποτε. Κάποια εἴξομοι λόγησις ὑπάρχει εἰς τὸ βλέμμα τῶν ὀφθαλμῶν μας, εἰς τὸ μειδίαμά μας, εἰς τὸν χαροτεισμὸν καὶ εἰς τὰς χειραψίας μας. Ἡ ἀμαρτία του τὸν ὅυπαίνει, καταστρέφει πᾶσαν καλὴν ἐντύπωσιν. Οἱ ἀνθρωποι δὲν γνωρίζουν διατί δὲν τὸν ἐμπιστεύονται: ἀλλὰ δὲν ἔχουν καμίαν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν. Ἡ κακία του κατοπτρίζεται εἰς τὸ βλέμμα του, χαράτει τὰς γραμμάς μιᾶς ποταπῆς ἐκφράσεως εἰς τὸ μάγουλόν του, συμπιέζει τὴν μύτην του, θέτει τὸ στύγμα τοῦ κτήνους ἐπὶ τοῦ κρανίου καὶ γράφει: δο μωρός! μωρό! ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐνὸς βασιλέως. Ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ γίνης γνωστὸς ὅτι κάμνεις κάτι, μὴ τὸ κάμνης ποτέ. Ἐὰν θέλῃς, ἡμπορεῖ δὲν ἀνθρωπὸς νὰ κάμνῃ τὸν μωρὸν καὶ εἰς τὰς ἐκτάσεις τῆς ἐρήμου, ἀλλὰ καὶ ἔκει κάθεις κόκκος τῆς ἄμμου θὰ φαίνεται νὰ τὸν ἐπιβλέπῃ. Ἡμπορεῖ νὰ παραδίδεται μονήρης εἰς τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ δὲν ἡμπορεῖ νὰ παρασιωπήσῃ τὴν μωρίαν του. Τὸ κατεστραμμένον χρῶμα τοῦ προσώπου, ἡ κτηνώδης ἐκφραστική, ἀδιοίξι πράξεις καὶ ἡ ἔλλειψις πραγματικῶν γνώσεων, — τὰ πάντα τὸν προδίδουν. Ἡμπορεῖ ποτε ἔνας μάγειρος, ἔνας γελωτοποιὸς ἢ κουρδεὺς νὰ ἐκληφθῇ κατὰ λάθος ὁς Ζήνων ἢ Παῦλος; Ὁ Κομφούκιος ἀνέκραξε: — «Πῶς ἡμπορεῖ ἔνας ἀνθρωπὸς νὰ ἔνει κρυμμένος; πῶς ἡμπορεῖ ἔνας ἀνθρωπὸς νὰ ἔνει κρυμμένος;»

Ἐξ ἀλλου πάλιν ὁ ήρως δὲν φοβεῖται ὅτι,
ἐὰν ἀποσιωπήσῃ τὴν δύναμιν μιᾶς δικαίας
καὶ γενναίας πράξεως, θὰ μείνῃ αὐτῇ διὰ τοῦτο
ἀφανῆς καὶ ἀναξία σάγαρης. Ἐνας τὴν γνωρίζει —
αὐτὸς ὁ Ἰδιος — καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀναλαμβάνει τὴν
ὑποχρέωσιν νὰ διατελῇ εἰς γλυκείαν γαλήνην
καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ εὐγενεῖς σκοπούς, οἱ δοποῖοι
ἐπὶ τέλους καλλίτερα παρὰ κάθε ἀφήγησις φα-
νερόνουν ἔκεινο, ποὺ συνέβη. Ἄρετη εἶνε τῷ
ὅντι ἐμμονὴ εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καὶ
ἡ φύσις τῶν πραγμάτων τὴν κάμνει ἰσχυρὰν
καὶ ἀποτελεσματικήν. Εἰς τοῦτο ἔγκειται τὸ ὅγα-
θόν, ὅτι τὸ εἶναι τίθεται πάντοτε εἰς τὴν θέσιν
τοῦ φανέσθαι καὶ μὲ ἔξοχον δρθότητα περιγρά-
φεται δ Ὅθεος, δταν τις λέγη: εἶμαι.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται μᾶς διδάσκουν: νὰ ἔσαι καὶ νὰ μὴ φαίνεσαι. Μᾶς προτιθέουν νὰ ἡμεδα πρόθυμοι καὶ νὰ μὴ θέτωμεν τὴν φουσιωμένην μηδαμινότητά μας ἐμπόδιον εἰς τὴν θεῖκήν ἐνέργειαν. Μᾶς συμβουλεύουν ν' ἀπομάθωμεν τὴν ἐγκόδυμιον σοφίαν μας καὶ μᾶς παρακινοῦν νὰ καταφεύγωμεν ὑπὸ τὴν σκέπτην τοῦ

Κυρίου καὶ νὰ μάθωμεν ὅτι μόνη ἡ ἀλήθεια δίδει πλοῦτον καὶ μεγαλεῖον.

Όταν ἐπισκέπτεσαι τὸν φύλον σου, διατί τάχα χρεωστεῖς νὰ ζητήσῃς συγγνώμην ὅτι δὲν τὸν ἐπεσκέψθης ἐνωρίτερα καὶ νὰ σπαταλᾶς τὸν καιρόν του καὶ νὰ παραμορφώνῃς τὸ φέρσιμόν σου; Πήγαινε τώρα νὰ τὸν ἐπισκεφθῆς. Κάμε τον νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ἐντός σου ἀνέκυψεν ἡ ὑπερτάτη ἀγάπη πρὸς αὐτόν. Ἡ διατί νὰ βασανίζῃς τὸν ἔαυτόν σου καὶ τὸν φύλον σου μὲν κρυψίας αὐτοαιτιάσεις, ὅτι δὲν τὸν συνέδραμες, δὲν τοῦ ἀπεδαψίλευσες προιγουμένως δῶρα καὶ χαιρετισμούς; Ἔσσο δώρημα καὶ εὐλογία. Νὰ φαίνεσαι μὲν φῶς πραγματικὸν καὶ δῆλο μὲ τὴν δανεικὴν ἀντανάκλασιν δώρων. Οἱ τυχαῖοι ἀνθρώποι εἶνε μόνον μία ἐλεεινὴ διέξοδος δι᾽ ἔνα ἄνθρωπον· ὑποκλίνονται, δικαιολογοῦνται μὲ μακροσκελεῖς πρόφασεις καὶ ἐπισωρεύουν ἐπίφασιν ἐπάνω εἰς ἐπίφασιν, ἐπειδὴ λείπει πυρὸν καὶ οὐδία.

Είμεθα γεμάτοι ἀπὸ τὴν πρόληψιν αὐτὴν τῶν αἰσθήσεων καὶ προσκυνοῦμεν ἔκεινο, που φαίνεται εἰς αὐτὰς μεγάλο. Τὸν ποιητὴν καλοῦμεν ἀδρανῆ, ἐπειδὴ δὲν εἶνε πρόδεδρος, δὲν εἶνε ἐμπόρος ἢ ἀχθοφόρος. Κύπτομεν τὸν αὐχένα πρὸ μιᾶς καθιερωμένης διατάξεως καὶ δὲν βλέπομεν ὅτι βασίζεται ἐπὶ μιᾶς ἰδέας, τὴν δποίαν ἔχομεν. Προγματικῶς ὅμως ἡ ἐνέργεια διεξάγεται εἰς τὰς σιωπηλὰς στιγμάς. «Οχι εἰς τὰ δρατὰ γεγονότα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπαγγέλματός μας, τοῦ γάμου μας, τῆς εἰσόδου μας εἰς ἓν ὑπούργημα καὶ εἰς τὰ παρόμοια, ἀλλὰ αἱ μεγάλαι μετατροπαὶ τῆς ζωῆς μας εἴνε εἰς μίαν σιγαλῆν καὶ ἀφρωνον σκέψιν, ποὺ μᾶς ἥλθεν εἰς τὸν δρόμον μας, εἰς μίαν ἰδέαν, ἡ ὃποια ἔξετάζει δῆλη μας τὴν ζωὴν καὶ λέγει: «Ἐτσι ἔκαιμες, ἀλλὰ καλλίτερα θὰ ἥταν ἔτσι». Καὶ δῆλα τὰ κατόπιν ἔτη τοῦ βίου μας ὑποτάσσονται εἰς αὐτὴν τὴν ἀδέαν καὶ τὴν ἀκολούθουν ὡς θεράποντες καὶ ἐκελοῦν κατὰ τὰς δυνάμεις των τὴν θέλησήν της. Αὐτὴ ἡ δοκιμασία καὶ διόρθωσις εἴνε δύναμις διαρκῶς ἐνεργοῦσα καὶ κατευθύνουσα μέχρι τέλους δῆλην μας τὴν ζωὴν. Διὰ τὸν ἀνθρώπον πρόκειται, καὶ σκοπὸς τῶν στιγμῶν τούτων ἴνε νὰ τὸν διαφωτίσῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, διὸ μός νὰ διεισδύῃ χωρὶς ἐμπόδιον εἰς δῆλον του δὲ εἰναῖ, εἰς τὸ πότον ὕστε ὅπουδήποτε τῶν πράσεών του καὶ ἐν πέσῃ τῷ βλέμμα σου, εἴτε εἴνε οὕτος ἐγγενεῖς τοιοῦτος ἢ ἂν

ουτο η τροφη του, ο οικός του, οι θρησκευτι-
οι του τύποι, ή κοινωνικότης του, αἱ χαραί του,
ἢ προτιμήσεις του, εἴτε εἶνε ἡ ἀντίστασίς του,
ἢ σου δίδῃ πιστήν εἰκόνα τοῦ χαρακτῆρός του.
Όρα ὃ ἀνθρώπος δὲν εἶνε ὁμογενής, ἀλλὰ ἐτε-
σογενής καὶ ἡ ἀκτὶς δὲν τὸν διαπερᾶ ὅτε φωτί-
σται πέρα πέρα, ἀλλὰ τὸ βλέμμα τοῦ θεατοῦ
νηγκίζεται, ἐπειδὴ βλέπει πολλὰς ἀνωμάλους

δόμας καὶ ὁρέεις καὶ μίαν ζωῆν, ἡ ὅποια ἀκόμη δὲν ἔγινε μία.

Διατί νὰ θέλωμεν μὲ τὴν ψευδῆ μας μετριοφροσύνην νὰ ὑποβιβάζωμεν τὸν ἀνθρώπον, δ ὅποιος εἶμεθα ἡμεῖς, καὶ τὴν μορφὴν τοῦ εἰναι, ἡ ὑποίᾳ μᾶς ἐπροσθίσθη; Ὁ καλὸς ἀνθρώπος εἶνε εὐχαριστημένος. Ἀγαπῶ καὶ σέβομαι τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἥμαι. Ἐπαμεινώνδας. Θεωρῶ ὅρθότερον ν' ἀγαπῶ τὸν κόσμον αὐτῆς τῆς ὥρας παρὰ τὸν κόσμον τῆς ὥρας του. Καὶ δὲν ἡμιπορεῖς, ἐὰν ἥμαι πιστός, νὰ μὲ κλονίσῃς καθόλου, ἐὰν εἰπῆς: «Ἐκεῖνος ἔνηργει καὶ οὐ κάθεσαι». Βλέπω ὅτι τὸ ἐνεργεῖν εἶνε καλόν, ἐὰν ἀποβῇ ἀναγκαῖον, καὶ ὅτι νὰ καθημαι ἥσυχα εἶνε ἐπίσης καλόν. Ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἐὰν ἦτον ὁ ἀνθρώπος δπως τὸν ἐννοῶ, θὰ ἐκάθητο καὶ αὐτὸς ἥσυχος καὶ εὐχαριστημένος, ἐὰν εἴχε τὴν τύχην μου. Ὁ οὐρανὸς εἶνε ἀπέραντος καὶ παρέχει χῶρον ἵκανὸν δι' ὅλα τὰ εἰδη τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως. Διατί τόση πολυπραγμοσύνη καὶ ὑπερβολικὸς ζῆλος; Δι' ἐκεῖνον, ποὺ εἶνε πιστός, τὴν ἴδιαν ἀξίαν ἔχει τὸ ἐνεργεῖν καὶ τὸ μὴ ἐνεργεῖν. Ἔν μέρος τοῦ δένδρου κόπτεται καὶ γίνεται ἀνεμοδείκτης καὶ ἐν ἄλλῳ μεταβάλλεται εἰς δοκὸν μιᾶς γεφύρας. Καὶ εἰς τὰς δύο περιστάσεις ὅταν γίνη φανερὰ ἡ καλὴ ποιότης τοῦ ξύλου.

Δέν ἐπεθύμουν ν' ἀποβάθμιατικός εἰς τὴν ψυχήν. Τὸ γεγονὸς δτι είμαι ἐδῶ μοῦ δίδει τὴν βεβαιότητα δτι ἡ ψυχὴ ἐδῶ εἴχεν ἀνάγκην ἐνὸς ἔργαλείου. Δὲν πρέπει νὰ δεχθῶ τὴν θέσιν; Πρέπει νὰ κρυφθῶ καὶ ν' ἀποσυρθῶ μὲ τὰς ἀκαίρους μου δικαιολογίας καὶ τὴν ἀνωφελῆ μετριοφροσύνην καὶ νὰ φαντασθῶ, δτι εἶνε δῆθεν ἀναίδεια δτι είμαι ἐδῶ; ὅλιγάτερον δηλαδὴ δικαιούμενος παρὰ δ Ἐπαμεινώνδας ἢ δ Ὁμηρος, ποὺ ἥσαν ἔκει; καὶ δτι ἡ ψυχὴ δὲν γνωρίζει τὴν ἰδίαν τῆς ἀνάγκην; Ἐκτὸς τούτου χωρὶς πᾶσαν συζήτησιν περὶ τοῦ πράγματος, καμίαν ἀφορμὴν δὲν ἔχω πρὸς δυσαρέσκειαν. Ἡ καλοκάγαθὸς ψυχὴ μὲ τρέφει καὶ καθημερινῶς μοῦ ἀνοίγει νέους θησαυροὺς χαρᾶς καὶ ἀπολαύσεων. Δὲ θέλω ν' ἀρνηθῶ μικροπεπτῶς τὸ ἀπέραντον ἀγαθόν, ἐπειδὴ ἥκουσα δτι ἐδόθη εἰς ἄλλους ὑπὸ ἀλλην μοσφήν. Ἐκτὸς τούτου, διατὶ νὰ τρομάζωμεν καὶ ἀπὸ ἔκεινο, ποὺ λέγεται ἐνέργεια; Αὐτὸς εἶνε μία ἀπάτη τῶν αἰσθήσεων καὶ τίποτε περισσότερον. Ἡξεύρομεν δτι δ προπάτωρ κάθε πράξεως εἶνε μία ἰδέα. Τὸ δυστυχὲς ἀνθρώπινον πνεῦμα φαντάζεται τὸν ἔαυτόν του δτι εἶνε μηδέν, ἐὰν δὲν φορῇ κάπιον ἔξωτερικὸν σύμβολον — ἐν ἔμβλημα — μίαν ἵνδικὴν δίαιταν, ἢ φόρεμα κουακέρου, ἢ μίαν καλβινιστικὴν συνάθροισιν ἢ μίαν φιλανθρωπικὴν ἐταιρίαν, ἢ μίαν μεγάλην δωρεάν, ἢ τέλος μίαν ζωηρὰ προβάλλουσαν πρᾶξιν διὰ ν' ἀποδεῖξῃ δτι εἶνε κάτι.

Τὸ πλούσιον πνεῦμα ἔξαπλώνεται εἰς τὸν ἥλιον
καὶ κοιμᾶται. Σκέπτεσαι, εἶνε ἐνεργεῖν.

“Οταν ἐπιθυμοῦμεν μεγάλας πρᾶξεις, πρέπει νὰ κάμωμεν τὰς Ἰδιάς μας τοιαύτας. Πᾶσα πρᾶξις ἔχει μίαν ἀπειρον ἑλαστικότητα καὶ ἡ πλέον παραμικρὰ ἡμιπορεῖ νὰ γέμισῃ μὲ οὐράνιον αἰνέρα, νὰ φουσκώσῃ καὶ τὴν σελήνην. *Mian* γαλήνην ζητῶ, τὴν γαλήνην διὰ τῆς ἀφοσιώσεως, διὰ τῆς πίστεως εἰς τὰ καθήκοντά μου. Τίς ἡ ἀνάγκη νὰ περιπλανῶμαι εἰς τὸ θέατρον τῆς ἐλληνικῆς καὶ ἵταλικῆς ἴστορίας καὶ νὰ ἐμβαθύνω εἰς τὴν φιλοσοφίαν των προτοῦ ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τοὺς εὐεργέτας μου; Πῶς νὰ τολμήσω ν' ἀναγνώσω τ' ἀπομνημονεύματα τοῦ Οὐάσιγκτων, ἐάν δὲν ἀπεκρίθην ἀκόμη εἰς τὰς ἐπιστολὰς τῶν Ἰδικῶν μου ἀνταποκριτῶν; Δὲν εἶνε αὐτὸ μία δικαία ἔνστασις εἰς πολὺ μέρος τῆς ἀναγνώσεως μας; Αὐτὸ εἶνε μία μικρόψυχος ἐγκατάλειψις τῆς Ἰδικῆς μας ἐργασίας διὰ νὰ κυττάξωμεν τὴν ἐργασίαν τῶν γειτόνων μας. Εἶνε κενόςπουδρον χάσκημα. Ο Μπάρδον λέγει διὰ τὸν Jark Bunting: «Δὲν ἥξερε τί νὰ εἰπῇ καὶ δι' αὐτὸ ὁρκίζετο.» Διὰ τὴν παράλογόν μας χρήσιν τῶν βιβλίων ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ: «Δὲν ἥξευρε τί νὰ κάμη καὶ δι' αὐτὸ ἐδιάβαζε.» Δὲν ἥξευρο πῶς νὰ διαθέσω τὸν καιρὸν μου καὶ περιπτώ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Braut. Καὶ εἶνε πραγματικῶς ὑπερβολικὴ ἡ τιμή, μὲ τὴν δροίαν περιβάλλω τὸν Braut ἢ τὸν στρατηγὸν Sohuyler ἢ τὸν Οὐάσιγκτων. Ο καιρός μου ἔπρεπε νὰ ἔηνε τόσον καλὸς δύσον καὶ δι' Ἰδικός των,—αἱ ὑποθέσεις μου, τὸ δίκτυον τῶν σχέσεων μου ἐπίσης καλόν, ὃς καὶ αἱ Ἰδικαὶ των, ἐνὸς δροιουδήποτε ἔξ αὐτῶν. Θὰ προτιμήσω λοιπὸν νὰ ἐκτελέσω τὸ ἔργον μου τόσον καλά, ὅτε ἄλλοι ἀργοί, δταν εὐαρεστηθοῦν, νὰ παραβάλλουν τὸ ὑφασμά μου μὲ τὸ ὑφασμα ἐκείνων καὶ νὰ εῦρουν δτι δὲν εἶνε κατώτερον ἀπὸ τὸ ἀριστον.

Αὐτὴ ἡ ὑπερτίμησις τῶν δυνάμεων τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Περικλέους, αὐτὴ ἡ ὑποτίμησις τῶν Ἰδικῶν μας προέρχεται ἀπὸ τὸ δτι παραβλέπομεν τὸ γεγονὸς τῆς ταῦτοτητος τῆς φύσεως. Ο Βοναπάρτης μίαν ἀξιαν ἐγνώριζε καὶ κατὰ τὸν Ἰδιον τρόπον ἀντήμειβε τὸν καλὸν στρατιωτηγ, τὸν καλὸν ἀστρονόμον, τὸν καλὸν ποιητήν, τὸν καλὸν ἥθοποιόν. Ο ποιητὴς μεταχειρίζεται τὰ δνόματα τοῦ Καίσαρος, τοῦ Ταμεγλάνου, τοῦ Βελισσαρίου, δι ζωγράφος ἐκμεταλλεύεται τὴν παραδόσιν τῆς Παρθένου Μαρίας, τοῦ Παύλου, τοῦ Πέτρου. Δὲν κύπτει πρὸ τῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων τούτων τῆς συμπτώσεως, τῶν ἥρωϊκῶν αὐτῶν προγόνων. Οταν δι ποιητὴς γράφῃ ἐν ἀληθινὸν δρᾶμα, τότε αὐτὸς εἶνε Καίσαρ καὶ δχι δι ὑποκρινόμενος τὸν Καίσαρα δι δμαλὴ πτῆσις τῆς Ἰδέας, τὸ καθαρὸν αἰσθήμα,

ἡ δέεται κρίσις, δρμαί, ποὺ αἰρονται τόσον ταχέως ὑψηλά καὶ μία καρδία τόσον μεγάλη, τόσον ἄφοβος· καὶ τόσον δυνατή, ὡστε ἐπάνω εἰς τὰ κύματα τῶν ἐλπίδων καὶ τῆς ἀγάπης τῆς νὰ σηκώσῃ πᾶν δὲ τὸν κόσμον δεωρεῖται ὡς σταθερὸν καὶ πολύτιμον, — ἀνάκτορα, κήπους, χρυσόν, στόλους, βασιλεία — καὶ νὰ δεικνύῃ τὴν ἀπαράμιλλον ἀξιαν τῆς διὰ τῆς περιφρονήσεως, τὴν δύοιαν δίπτει ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὰ μικρολογήματα καὶ τὰ εὐτελῆ στολίσματα τῶν ἀνθρώπων — δλα ταῦτα εἶνε ἰδιαὶ του καὶ μὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἀφυπνίζει τὰ ἔθνη. Ὁ ἀνθρώπος νὰ πιστεύῃ εἰς Θεὸν καὶ δχι εἰς ὅνυματα, τόπους καὶ πρόσωπα. "Ἄς λάβῃ ἡ μεγάλη ψυχὴ μορφὴν καὶ σάρκα εἰς μίαν γυναικα, πτωχὴν καὶ λυπημένην καὶ μονήρη, ἀς ὑπάγῃ νὰ ἐργασθῇ, νὰ σάρωσῃ δωμάτια καὶ νὰ καθαρίσῃ

σταύλους, ἐν τούτοις ἐὰν ἦνε μεγάλη, αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες τῆς δὲν θὰ μείνουν κρυμμέναι οὔτε ἀφανεῖς, ἀλλὰ τὸ σκούπισμα καὶ τὸ καθάρισμα θὰ φανοῦν μετ' ὀλίγον ὡς μία ἔξοχος καὶ ὠραία πρᾶξις, ὡς ἡ κορωνίς καὶ ἡ λάμψις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ὅλος ὁ κόσμος θὰ τείνῃ τὴν χειραν εἰς τὸ σάρωθρον καὶ εἰς τὸ σφουγγαρόπανον, ἔως οὗ νά! ἡ μεγάλη ψυχὴ αἴφνης ὑποδυθῇ ἀλλην μορφὴν καὶ κάμη ἀλλην πρᾶξιν καὶ αὐτὴ εἶνε πλέον τῷρα ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ κορωνίς ὀλοκλήρου τῆς ζωντανῆς φύσεως.

Εἶμεντα τὰ φωτόμετρα, ἡμεῖς τὸ εὐαίσθητον φύλλον τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ψευδαργύρου, ποὺ μετροῦμεν τὸ ἀθροίσματα τοῦ λεπτοφυοῦς στοιχείου. Ἀναγνωρίζομεν τὰς αὐθεντικὰς ἐνεργείας τοῦ ἀληθινοῦ πυρός ἀναμέσον ἐκάστης τῶν ἐκατομμυρίων μεταμφιεσέων του.

*En Χαλκηδόνη, τῇ 9 XII 908

Μεταφραστὴς Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΠΘΥΛΑΚΙ ΣΤΑ ΞΕΝΑ *

Πουλάκιν εἶχα στὸ κλουβί, κακὸ τρανό σου λυγερή,
Τοῦ πότιζα τοῦ μόσκου μὰ τὸν καῦμὸν πὸν τῶχου
Κι' ἀπὸ τοῦ μόσκου τὸν πολύ, κακὸ τρανό σου λυγερή,
Κι' ἀπὸ τὴν μερουδιά του, πὸν νὰ καῇ ἡ καρδιά του,
Μ' ἀνοίγει φεύγει τὸ πουλί, τρανὸ κακὸ σου λυγερή,
Στὰ ξένα τριγυρίζει καὶ μόσκους πλημμυρίζει.
— Πουλάκι μου, στὴν ξενητειὰ βάστα τὸν νοῦ σου δυνατά,
Τί νάχω νὰ σοῦ στείλω νὰ ζαχαρένιο μῆλο,
Νὰ στείλω μῆλο σέπεται, ἡ ἀγάπη μου δὲν ἔρχεται,
Τραντάφυλλον μαδιέται, ἡ ἀγάπη ἀληθιμονείται,
Σταφύλι ξερουγιάζεται, ἡ ἀγάπη μου ξεγνιάζεται,
Κυδῶνι μαρατζιάζει, ἡ ἀγάπη ἀναστενάζει.

Σπέτσες, 1911

ΝΙΚΟΣ Ι. ΚΑΤΡΑΜΑΔΑΚΗΣ

* Έκ τῆς συλλογῆς μου τῶν Δημοτικῶν Τραγουδιῶν.

Ο ΜΑΓΕΜΕΝΟΣ

Παρηγοριά "χει δ θάνατος,
καὶ λύπη ὑψεῖ δ Χάρος! . . .
Μὰ δ ζωντανὸς δ χωρομός,
παρηγοριά δὲν ἔχει! . . .

Κι' ἔκλαιε μυριολογῶντας, καὶ βογγοῦσε κλαίοντας. Καὶ στὸν κάθε γυρισμὸν τοῦ μυριολογίου του, ποῦταν πολὺ πονετικὸ στὰ λόγια τοῦ καὶ στὸ νῆκτο, ἀκούγονταν, σὰ συντηχιά, σὰν τραγουδιοῦ κλαφτερὸ πιστρόφι, ἔνας βόγγος, ἔνας στεναγμός, ξεβγαίνοντας ἀπὸ βαθιὰ τὰ μέσα του. Τὰ δάκρυα του, πούτρεχαν, σὰν ἀπὸ διπλόκρουνη, καὶ χωρὶς στριφτάρια, βρύση, ἀστέρευτο νερό, κοιλῶντας ἀπὸ τὰ κατάλευκα καὶ γλυστερὰ σὸν τὸ γιαλί σφιχτόσαρκα τῆς Λάμιας στήθιά, καταστάλαξαν στὴν ἀγγελωμένη τῆς καρδιά. Κι' ἔκαμε ἡ κάθε στάλα στάλα τους, νὰ γυρίσῃ ἡ ἀγάπη, λαχταρῶντας, ἀπὸ τὸ νυχτερὸ τοῦ ὑπνου γύρο, στὰ πάρα μέσα φύλλα τῆς καρδιάς της. Κι' ἔτσι ἀνοίξει ἡ μάγισσα τὰ μάτια της, κι' ἀκούσει καὶ εἰδε τὸ νειό, πούστριγγε στὴν ἀγκαλιά της μὲ τόση ζήλεια καὶ λαχτάρα, νὰ πνίγεται στὰ δάκρυά του, καὶ νὰ λαμπαδιάζεται στές φλόγες τοῦ καῦμοῦ του.

***

Μὲ τὴν δυνατότερη δύναμι τὸν σφιχταγγάλιασε καὶ πούμωσε τὰ λιμνιασμένα μάτια του, μὲ τὰ βαμμένα καὶ ψηλόπλαστα χείλια της. Καὶ σφουγγίζοντας τὸ φεγγαρένιο πρόσωπό του, μὲ τὰ χρυσομέταξα μαλλιά της, ἔτσι τὸν ωτοῦσε μὲ κομπιασμένη καὶ πνιγούμενη φωνή.

— Κρουστάλλη μου, γιατί βογγάς κι' ὀδέροντες; Δώδεκα χρόνια τῷρα, χαιρώμαστε ἀντίμα τὸ εἶνε μου τὸ βιός μου. Καὶ μέσ' στοὺς δώδεκα αὐτοὺς καιρούς, βόγγος τὰ στήθια σου δὲν ἔδειρε, οὔτε τὰ μάτια σου ὑγρανεῖνά δάκρυ. Κι' ἀποσπεοῦ, τί κλαῖς ἔτσι, λυπερὰ κι' ἀκράτηγα, σὰ λιγόδημη γυναικα; Οἱ βαργίοι σου βόγγοι, κι' οἱ ἀκράτηγοι κομπιασμοί σου, μὲ τρόμαξαν στὸ νύπνιο μου μέσα! Τοῦ Πύργου τὰ κατάβαθμα θεμέλια σάλεψαν, ἡ σκεπή του, σὰν τοῦ πέλαγου τὰ κῦμα, ἀνέβη καὶ κατέβη τρεῖς φορὲς τριχτά! Τάλογα, χλημυτρήζοντας, ἔσκαφταν μὲ τὰ πόδια τους τὸν κατωγιοῦ τὸ χῶμα! Καὶ τὰ δρυνίδια, κακαρίζοντας, τύνιαζαν στές πούρνιες τὰ φτερά τους! Κι' δλοι τοῦ Πύργου, ἀρᾶποι, ἀρᾶπες κι' ἀλογάροι, έζύνισαν καὶ ωτιῶνται συνατοί τους: τ' εἶνε τὸ κακὸ π' ἀκούεται; . . . Ποιό τ' νε σου, Κρουστάλλη, τὸ παράπονο; Μήν τάχα κι' ἀπὸ τοὺς δούλους μου, στὸ

νέμμα σου, στὴ διάτα σου, δὲν παλάμιασε κατάστημα τὸ χέρι του, καὶ δὲν ἔγειρε στὸ διάβασον, ἀπρόσβλεφτα, μπροστά σου τὸ κεφάλι; Μαρτύρα μου, γιατὶ ἀποσπεροῦ ἔκλαιες στὴν ἀγκαλιά μου;

— Λάμια μου, συμπάθησε με, γιατὶ ἀνάθελα σούκοψα τὸ νύπνιο σου! . . .

— Κρινε μου, Κρουστάλλη μου, τὸ γιατί, κι' εὐτὺς νὰ τὸ γιατρέψω. Νὰ μὴ σὲ ἀγκιοξε, δέξω ἀπό, βάσανο κανένα; . . .

— . . . Ἀποσπεροῦ στὸν ὑπνό μου, στὸν ὑπνό ποὺ κοιμώμουν, εἶδα ὥντες διανειρό κακό, πολὺ βαρὸν γιὰ μένα! Καὶ εἶνε ξένο π' τὰ σέ, κι' ἀπὸ τὸ βιό σου ξένο. "Έχει τὸ νόημά του ἀλλοῦ, κι' ἀλλοῦ πάει νὰ στρέξῃ!" Έχει χαρές καὶ κλάματα. Καὶ εἶνε γι' ἀλλοὺς ἡ χαρές, κι' ἡ λύπες εἶνε γι' ἀλλοὺς! Πᾶνε ἐκεῖθε ἡ χαρές, καὶ δῶ θέρχωντ' ἡ λύπες! . . .

— Κρουστάλλη μου, τὰ λόγια σου καλὰ δὲν τὰ κατέχω! . . . Γιὰ κρινέ μου πιὸ νοητά; ξαστέρωσε τές ἔννοιες; Μολόγα μου τὸ διανειρό, καὶ θὰ σοῦ τὸ ξηγήσω, ἀλάθευτα κι' ἀληθινά.

— "Ἐνας Πετρότης ωχίτη κι' ἀρπάξει στὰ γυριστά του νύχια, τὴν Πέρδικα τὴν πλουμπιστή, ποὺ στὰ κέρια μουν κρατοῦσα! . . .

***

Τ' διενιροῦ τὸν Κρουστάλλη, ξάφνιασε τὴ Λάμια, καὶ τὴν τύνιαξε ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά του πάρα κεῖ, κατάτοιχα. "Ετσι, μὲ τὸ πρόσωπό της ἀλλοῦ στριμένο, καὶ σκεπασμένο μὲ τές παλάμες της καὶ τὰ μαλλιά της, ἔκλαιψε κρυφά, σὰν ἀνθρώπος. Κι' ἔκάμαν τὰ δάκρυά της, ἔκεινα, στάληθινὰ τὸ νειό νὰ συμπονέσῃ.

— . . . Κ' εἶνε μακρινά, Κρουστάλλη, τὸ χωριό σου;

— Σὰν ἔχω ἀλογο γοργό, τρίωρα τὰ τρίμερα νὰ πέρνη, προφτάνω τὸ κακὸ ἀπάνου στ' ἀρχημά του! . . .

— . . . Πᾶρε ἀπὸ τὰλογά μου, τὸ Γρίβα, τὸ σαρανταπληγωμένο, κι' δ, τι χρειαζόμενο γιὰ τὴ στράτα, καὶ σῦρε στὸ καλό! . . . "Ετσι, βιαστικά, μίλησε ἡ Λάμια στὸν Κρουστάλλη. Καὶ μὲ τὰ μαλλιά ἔπλεχτα, οιμένα ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ, καὶ τὸ πρόσωπο συννεφιασμένο, χάδη, περνῶντας σὰν δέρας τές σιδερένιες μισάντρος μὲ τοὺς βαριοὺς καὶ σιδερένιους σοῦρτες, στὸν δόλο ἀκρινό, στὸν σαράντα ξένα θόλο! Ἡ λύπη της ἡ ἀζύγιστη, ἀπλωθή σ' δλες τοῦ Πύργου τές θολωτὲς καμάρες. . .

***

— Ο Κρουστάλλης, νύχτα καλλίγωσε καὶ σέλωσε τὸ Γρίβα, μ' ἀπάτητα πέταλα, ἀφόρτα σέλα, κι' ἀδάγκωτο χαλινάρια.

— Γρίβα μου, άνίκητε!... σάν προφτάσω τὸ πακό, φόρτωμα καὶ σέλα ποτέ του δὲ θὰ νοιώσῃ τὸ λιγιστερὸ κορμί σου!...

— Άνάγκασε, άνάγκασε, πρὸν μᾶς πάρ' ἡ μέρα, γιατὶ μπορεῖ τὴν ἀδεια τῆς νὰ πάρῃ πίσω.

Άνάγκασε, τὰ δρια τῆς νὰ ξεβγοῦμε ἀχάραγα!...

“Ετσι, έκαμε τὸ σταυρὸ του, ρίχτη στὸ Γρίβα κι' ἔγινε ἄρατος... Κι' ἔτρεχε τ' ἄλογο, βουτημένο στ' ἄφροι του, σάν βόλι στὸν καταπράσινο κάμπο.

“Ετσι, χωρὶς ἀνάσα πουνθενά, ἔφτασαν σὲ μὶ ἀτέλιωτη καμπυλωτὴ βουνοσυρά. Ἡ πορφές της καὶ τὰ πλάγια τῆς, ήταν γιωμάτες ἀπὸ θεόφηλους κι' ἀγκάλιαστους δέντρους, κι' ἀπ' ἄλλα ἀνθισμένα λογιῶν λογιῶν πλαριά. Κάτου, τὰ πλατώματα, κατάφυτρα, ἀπ' ὅλα τῆς γῆς τὰ λούλουδα. Ἐκεὶ στὴ ωζα τῆς βουνοσυρᾶς, ήταν μιὰ βρύση μαρμάρινα, που τὸ κρύο της γερό, μιλοῦσε. Ήταν ἔνας ἀπάτητος Παραδείσος. Τὰ λογιῶν λογιῶν πετούμενα, μὲ τές χίλιες δυὸ λαλιές τους, κι' ὅλα τὸν τόπου κείνου, ἐμάγευαν τὸν κάθε περαστή.

— Γρίβα μου, σύμωσε κοντὰ στὴν κρυόβρυση λίγο νὰ δροσιστοῦμε. Ἀπὸ τὴ δίψα, κάικαν τὰ σωτικά μου, κι' ἡ γλώσσα μου καρκάνιασε.

— “Οχι!... μὴν ἔπειζέψης κάπου!... κράτα τὴ δίψα σου γι' ἄλλον. Εἶνε τῆς Λάμιας ἡ βρύση, καὶ τὸ νερό της μαγιεμένο. Κι' ὅπιος διφασμένος δροσιστῇ στὸ μαρμάρινο κρουνό της, ἔχανει τοὺς δικούς, κι' ἀκόμα τὸν ἀπὸ του.

***

Καὶ πῆρε τ' ἄλογο τὴ στράτα του, τρέχοντας σὰ σύννεφο στὸν οὐρανό. “Ετσι δὲ Κρουστάλλης, λιγοστεύοντας τὴ στράτα μὲ τ' ἄλογον τὴ γοργόραδα, καὶ μὲ τὸν νοῦ την ἔννοια, ἔφτασε ἀπ' ὅξω στὸ χωριό του. Ἐκεὶ κοντὰ στὸ δίστρατα, ἔνας γέρος γέροντας, ἀκούμπισμένος στὸ δοξιάριο ὁραβδὶ του, λαλοῦσε στὴ φλογέρα του τραγούδι κλαφτερό.

— Γιά σου χαρά σου γέροντα.

— Καλῶς τὸ παλληκάρι!...

— Τέχεις γερόγερε καὶ κλαῖς, καὶ χύνεις μαῆρα δάκρυα;

— Παντρέβεται ἡ νύφη μου, μ' ἄλλο παλληκάρι!...

Δεύτερο λόγο, δὲ γύρεψε τοῦ γέρου. Ἔδειξε, ἀμίλητα, στὸ Γρίβα τὸν τὴ στράτα καὶ ἔσκινησε.

Μπαίνοντας στὸ χωριό, κοντοστάθη στὸ πηγάδι, που μιὰ γοργόρη, γεμίζοντας τὴ λαΐνα της νερό, ἔσταζε τὰ δάκρυά της μέσα στὸ πηγάδι. Ὁ Κρουστάλλης, γύρεψε νερὸν νὰ δροσιστῇ αὐτὸς καὶ τ' ἄλογό του. Ἡ γοργόρη, ἔδωκε στὸν περαστὴ πρῶτα, κυντερα, ἀδειασε καὶ στὸ σκαμμένο μάρμαρο νὰ ποτιστῇ καὶ τ' ἄλογό του.

— Τέχεις, θειάκα μου, ποῦ ἔτσι κλαῖς; Τὰ μάτια σου τρέχουν σὰ φέρτες τὸ χειμῶνα.

— Ξένε μου!... εἴχα γιὸ μονάριβο!...

— Καὶ πέθανε;

— ‘Ο Θεός τὸ ξέρει!... Μίσεψε στὰ ξένα τριῶν μερῶν νειόγαμπρος. Προσπέρασε μιὰ μέρα τὰ δέκα δυὸ χρόνια, καὶ πουνθενὰ δὲν κούστη!... Γραφή του δὲ διαβάσαμε, οὔτε παραγγελή μᾶς ἥρθε!

— Γιατὶ λαλοῦν παιχνίδια στὸ χωριό;

— ... Η νύφη μου!... νύφη ξάνα γένεται, κι' ἄλλα πεθερικά γνωρίζει!...

***

Μὲ τέσσερα πηδήματα τοῦ Γρίβα, δὲ Κρουστάλλης ἔφτασε στοῦ γάμου τὴν αὐλή. Οἱ καλεσμένοι, λύσαν τὸ χορό καὶ χαιρέτησαν τὸν ξένο, ἀδειάζοντες βόλια στὸν ἀέρα. Ὁ γαμπρὸς τοῦ κράτησε τὰ χαλινάρια καὶ ξεπέζεψε.

— Ξένε μου, σήμερα χαίρεται τ' ἀρχοντικό μου. Ἄν δοζῆς, μεῖνε καὶ σὺ νὰ δώκης στὴ χαρά μου. Καὶ ταχιά, ἡ τὴν ἄλλη μέρα, παίρνεις τὴ στράτα πάλι... Περπάτα ν' ἀνεβοῦμε στὸ ἀρχοντικό μου, νὰ γιωματίσης καὶ νὰ πιῆς, λίγο νὰ ξανασάνης ἀπὸ τὸν κάμπατο τῆς μαρμυνῆς σου στράτας.

— Ετσι, μὲ τὰ χέρια τους θυλιασμένα, ξένος καὶ γαμπρός, ἔφτασαν στὸ κατώφλι. Ἐκεὶ φτάνοντας, ἔσταθη καταμεσίς στὲς ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ δέκα παρθένες τραγουδίστρες, καὶ τοῦ τραγούδησαν τὸ ταμμένο τραγούδι:

Καλῶς τὸ τ' ἀρχοντόπουλο τὸ ποσμογυρισμένο...

...

— Ετσι, δὲ Κρουστάλλης, μοίρασε ἀπόνα φλωρὶ ζερβά καὶ δεξιὰ στὲς πρῶτες τραγουδίστρες, καὶ μπῆκε, μὲ τὸ γαμπρὸ στὸ πλάι, μέσα.

— Ξένε μου, στὸν τόπο μας τέλχουμε συνήθεια ἡ νύφη, νὰ φιλῇ, προσκυνητά, τὸ χέρι ξένων καὶ δικῶν. Ἀκόμα καὶ στὴ στράτα, σάν μὲ διαβάτη συναπαντηθῆ.

***

— Ανοιξε τοῦ μεσότοιχου ἡ μισάντρα, καὶ ξεφάνη ἡ Κοντυλένια, στολισμένη μὲ τὰ νυφικά της. Ἀριά, ἀριά, καὶ καμαρωτά, σύμωσε τὸν ξένο, καὶ γύρεψε τὸ χέρι του μὲ τὸ δικό της, χωρὶς τὰ μάτια νὰ σηκώσῃ.

— Ομως μὲ μᾶς, παράτηκε τὸ χέρι του, πέταξε τὸ στεφάνι, ξέφτησε τὰ τέλια ἀπὸ τὰ μαλλιά της, ξέβγαλε τὸν ἀρεβῶνά της, ξεζώστη τ' ἀσημοζούναρα, καὶ μὲ χαιρούμενα δάκρυα, φώναξε.

— Πᾶρτε νιές καὶ νιοί, τοῦ γάμου τὰ τραγούδια!... Καὶ σεῖς γλυκόλαλα παιχνήδια, τὲς κόρδες σας τσακίστε, τ' αὐτὸς εἴνε ὁ ἀντρας μου, αὐτὸς καὶ ὁ καλός μου!...

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ

ΜΑΡΗ-ΚΛΑΙΡ*

— ΜΥΘΙΣΤΩΡΗΜΑ —

Δύο μέρες πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα, δὲ κἀδιαβάτης στὸν πατέρα της, ηγαντίστηκε νὰ σφέξῃ τὸ γουροῦνι. Ἀκόνισε δυὸ μεγάλα μαχαίρια, σκόρπισε χάμιο στὴ μέση τῆς αὐλῆς, ἀχέρο καὶ ἐπίασε τὸ γουροῦνι, ποὺ ἀρχισε νὰ γρυλίζῃ σὰν νάνιοι μέτρη τὸ περίμενε. Τὴν ὥρα, ποὺ τοῦ ἔδενε τὰ πόδια μὲ τὸ σχοινί, εἴπε στὴ γυναίκα του:

— Κρύψε τὰ μαχαίρια, Πανλίνα, δὲν πρέπει νὰ τὰ βλέπῃ.

— Η Πανλίνα μοῦ ἔδωσε ἔνα εἶδος πατσαρό-

λας πολὺ βαθειά, νὰ τὴν κρατῶ προσεκτικά γιὰ μὴν χυθῆ ἔχω οὔτε μιὰ στάλα ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ ξώου.

— Ο νοικοκύρης πλησίασε τὸ γουροῦνι, ποὺ ἔδειξε τὴν πεσμένο στὸ πλευρό. Γονάτισε μπροστά του μὲ τὸ ἔνα πόδι, τοῦ χάιδεψε τὸ λαιμὸ καὶ ἀπλωσε τὸ χέρι στὴ γυναίκα του, ποὺ τοῦ ἔδωσε τὸ μεγαλύτερο μαχαίρι. Στήριξε τὴ μύτη τοῦ μαχαίριον στὸ μέρος, ποὺ εἶχε τὸ δάχτυλό του καὶ ἀρχισε νὰ τὸ χώνῃ σιγά σιγά.

— Οι φωνές, ποὺ ἔβγαλε τὸ γουροῦνι τὴ στιγμὴ ἐκείνη, ξμοιάζαν φωνές ἀνθρώπινες.

— Ετρεξε μιὰ στάλα αἷμα καὶ σχημάτισε μιὰ πόκαινη γραμμή. Ἔπειτα πετάχτηκε σὲ δυὸ σειρὲς πάνω στὸ μαχαίρι καὶ ἐπεσε στὸ χέρι τοῦ νοικοκύρου. Όταν τὸ μαχαίρι χώθηκε ὡς τὴ λαβή, δὲ κἀδιαβάτης στὸν πατέρα της, ποὺ μὲ τὸ τραβήξε πίσω, ἀργά, δύπος τὸ εἶδε μπτῆσε.

— Βλέποντας τὴ λάμα, ποὺ ἔβγαινε κατακόκινη, ξνοιωσα τὰ χειλή μου νὰ κρυώνουν καὶ νὰ στεγνώνῃ τὸ στόμα μου.

— Τὰ δάχτυλά μου δάνοιξαν, καὶ ἡ κατασαρόλα ἔγιεις ἀπὸ τὸ ἔνα μέρος.

— Ο κἀδιαβάτης τὸ εἶδε: γύρισε καὶ μὲ κύταξε, καὶ φώναξε τῆς γυναίκας του:

— Πάρε της τὴν κατασαρόλα.

— Δὲν μποροῦσα νὰ πῶ οὔτε λέξι, μὰ κούνησα τὸ κεφάλι: δχι. Ἡ ματιὰ τοῦ νοικοκύρου, τόσο ἥρεμη, ἔδιωξε τὴν τραχή μου καὶ κράτησα τότε γερὰ τὸ δοχείο, δύπον ἔτρεχε βραστὸ τὸ αἷμα.

— Όταν ἐτελείωσαν οἱ φωνές τοῦ ξώου πληγαίσασε δὲ Εὐγένιος. Ἀπορούσε, ποὺ μὲ ἔβλεπε νὰ κατεύθυνε τὶς τελευταῖς σταλαματίες, ποὺ ἔτρεχαν μία μία σὰν δάκρυα.

— Μπά, εἶσθε τὸ αἷμα;

— Καὶ βέβαια, ἀποκρίθη δὲ οὐαρά της γυναίκης, καὶ ποτεῖται ξανάφευγε, καὶ οἱ μεγάλες φτερούγες της περνοῦσαν σιωπηλές ἀποτάνω μας.

— Πολλὲς φορές, πάνω στὸ λόφο τραγουδοῦσε μιὰ φωνή.

— Μὲ σκοτεινής τὴν κουκουβάγια. Ἡ φωνή αὐτή, ἡ γεμάτη, ποὺ ἔτηνα στὴν οὐρά της, νόμιζες πῶς μᾶς μαζί την περιέβη.

— Ο Εὐγένιος ἔμπαινε στὸ σπίτι, ζταν ἔπαυε τὴ φωνή της Κολέτης.

— Ο Εὐγένιος γύρισε λίγο την πόρτα, μὲ τὴν ξανάκουσην.

— Ελάχιστης ήταν η γυναίκα της.

— Μπά, εἶπε δὲ κἀδιαβάτης, τὰ ξῶα ἔγιναν γιὰ νὰ μᾶς υρέψουν, δπως τὰ δένδρα γιὰ νὰ μᾶς ζεσταίνουν.

— Ο Εὐγένιος γύριζε λίγο τὸ πρόσωπό του σὰν ντροπιασμένος.

— Οι ώραιοι του ἦταν ἀδύνατοι καὶ δὲν πρέπει να προσγυλδοῦσε σὰν τῆς Μαρτίνας.

— Ο κἀδιαβάτης στην πόρτα γιὰ την πρόσωπό τους.

— Ποτὲ δὲν τὸν εἶδα νὰ θυμώσῃ. Πάντα σιγοραγούνδουσε μὲ φωνὴ καμηλή καὶ ἀδμονική.

— Τὸ βράδυ γύριζε ἀπὸ τοὺς ἀγρούς, καθισμένος ἀνάποδα πάνω σ' ἔνα ἀπὸ τὰ βώδια, καὶ πολλὲς φορὲς τραγουδοῦσε τὸ ίδιο τραγούνδι.

— Ήταν ἡ ιστορία ἔνδος στρατιώτη, ποὺ ἔναν γύριζε στὸν πόλεμο, ζταν βρῆκε τὴν ἀρραβωνιστική του παντρεμένη.

— Οταν ἔφθασε στὴν ἐπωδό, τραγουδοῦσε σιγά σιγά, ἀτελείωτα:

— Αν τὸ θελήσῃ ἡ τύχη
Νὰ μὲ πάρῃ καμαὶ σφαίρα...
“Ελα, σ' ἀφήνω, ἀγαπημένη μου,
Πάνω νὰ πολεμήσω.

— Η Πανλίνα τοῦ μιλοῦσε πάντα μὲ σεβασμό. Δὲν καταλάβαινε πῶς μποροῦσε νὰ ἔχω τόσο θάρρος μαζί του.

— Τὸ πρώτο βράδυ, ποὺ μὲ εἶδε νὰ κάθωμαι στὸ πλάι του πεζούλα τῆς έξωθυρας, μοῦ ἔγινεψε νὰ μπῶ μέσα. Μὰ δὲ Εὐγένιος μὲ κάλεσε πίσω, λέγοντας:

— Ελα ν' ἀκούσῃς τὴν κουκουβάγια.

— Πολλὲς φορές βρισκόμαστε ἀκόμα καθισμένοι στὴν πεζούλα τὴν ὥρα, ποὺ δλοι είχαν πάει νὰ κατεύθυνε.

— Η κουκουβάγια κατέβαινε ώς τὴν γρηγά φτελιά, ποὺ ἔτηνα στὴν οὐρά της.

— Η γλυκύτατη φωνή της, νόμιζες πῶς μᾶς καλησπέριζε: ἔπειτα ξανάφευγε, καὶ οἱ μεγάλες φτερούγες της περνοῦσαν σιωπηλές ἀποτάνω μας.

— Πολλὲς φορές, πάνω στὸ λόφο τραγουδοῦσε μιὰ φωνή.

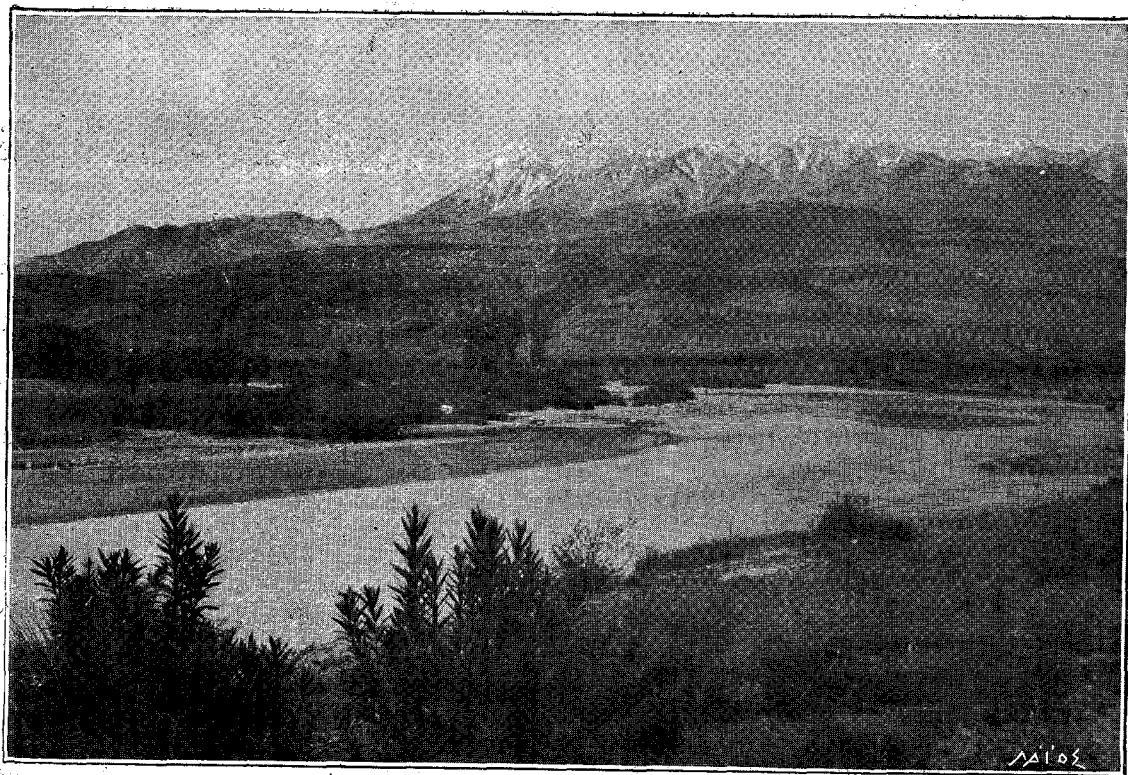
— Μὲ σκοτεινής τὴν κουκουβάγια. Ἡ φωνή αὐτή, ἡ γεμάτη, ποὺ τὴν ξανάκουσε.

— Ο Εὐγένιος έμπαινε στὸ σπίτι, ζταν ἔπαυε τὴ φωνή της Κολέτης.

— Ο Εὐγένιος γύρισε λίγο την πόρτα, μὲ τὴν ξανάκουσην.

— Ελάχιστης ήταν η γυναίκα της.

* Η ἀρχὴ ἀπὸ τὰς 15 Δεκεμβρίου 1910.

ΣΠΑΡΤΗ — ΕΥΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΤΑΥΓΕΤΟΣ

ἀπόμενε μεταξύ μας σὰν μιὰ μυστικὴ ἐπικοινωνία. "Οταν γελοῦσε κάποιον, τὰ μάτια του, γεμάτα εἰρωνεία, ζητοῦσαν τὰ δικά μου" καὶ ἀνέλεγε τὴ γνώμη του σὲ καμιὰ δύσκολη στιγμή, γύριζε σὲ μένα, σὰν νὰ περίμενε νὰ συμφωνήσω μαζί του.

Μοῦ φαινότανε πῶς τὸν γνώριζα ἀπὸ πολὺν καιρό, καὶ μέσα μου, βαθειά, τὸν ἔλεγα ἀδελφό μου.

Ρωτοῦσε συχνὰ τὴν Παυλίνα, ἀν ἡταν εὐχαριστημένη ἀπὸ μένα. "Η Παυλίνα ἀπαντοῦσε πῶς δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ μοῦ δεῖξῃ τὸ ἴδιο πρᾶγμα δύο φορές. Τὸ μόνο, ποὺ μοῦ ἔλειπε, ἡταν ὅτι δὲν εἶχα τάξι στὴν ἐργασία μου. Ἐλεγε πῶς ἄρχικα χωρὶς διάκρισι ἀπὸ τὸ τέλος ἦ ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Δὲν εἶχα λησμονήσει τὴν ἀδελφὴ Μαρία μᾶς δὲν ἔπληττα τώρα, καὶ ἡμουν, εὐτυχισμένη στὸ κτῆμα.

Τὸν Ιούνιον ἥρθαν οἱ ἀνθρωποι, δπως κάθε χρόνο, νὰ κουρέψουν τὰ πρόβατα. Ἐφεροαν μιὰ κακὴ εἰδησι: σὲ ὅλη τῇ χώρᾳ ἀρρώσταιναν τὰ πρόβατα εὐθὺς ποὺ τὰ κούρευαν καὶ παραπολλὰ πέθαιναν.

ΦΩΤΟΓΡ. ΜΠΟΥΑΣΟΝΑ

"Ο κύριος Σιλβανίου πῆρε κάθε προφύλαξι, δμως ἀρρώστησαν καμιὰ ἑκατοστή.

Ο κτηνιατρος ἔλεγε, πῶς ἀν τὰ ἔλουςαν στὸν ποταμό, θὰ γλύτωναν πολλά. Τότε ὁ νοικοκύρης μπήκε στὸ νερό. ὡς τὴ μέση καὶ τὰ βουτοῦσε ἐνα ὅλα τὰ πρόβατα στὸ ποτάμι. Εἶχε γίνει κατασκόπινος, καὶ ὁ ἴδρωτας ἔτρεχε ἀπὸ τὸ μέτωπό του ἀφθονος στὸ νερό.

Τὸ βράδυ ἔπεισε μὲ πυρετό καὶ τὴν τρίτη ημέρα πέθανε ἀπὸ πνευμονία.

Η Παυλίνα δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ καὶ ὁ Εὐγένιος τριγύριζε δλοένα μὲ μάτια φοβισμένα.

Πέρασε λίγος καιρὸς ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ κύριου Σιλβανίου, καὶ ὁ νοικοκύρης τοῦ κτήματος ἥρθε νὰ μᾶς ἰδῃ. "Ηταν κοντός, ξερακιανός, καὶ δὲν μποροῦσε νὰ σταθῇ σ' ἐνα μέρος ὅταν σταματοῦσα γιὰ μιὰ στιγμή, νόμιμα πάντα πῶς τὸν ἔβλεπα νὰ χορεύῃ μὲ τὸ ἐνα πόδι.

Τὸ πρόσωπό του ἡταν ὀλότελα ξυρισμένο τὸν ἔλεγαν Τιράντη.

Μπήκε στὴ σάλα, δποὺ βρισκόμονα μὲ τὴν Παυλίνα, καὶ περιπάτησε γύρω μὲ τὴ ράχη καμπουριασμένη ἔπειτα ἔδειξε τὸ παιδί καὶ μοῦ εἶπε:

— Πάρε το, θέλω γὰ μιλήσω μὲ τὴ γοινούρα.

Βγῆκα στὴν αὐλὴ καὶ κάνοντας πῶς δδηγῷ τὸ παιδί, πέφασα πρὸς τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο.

"Η Παυλίνα δὲν εἶχε κουνήσει ἀπὸ τὴ θέση της. Εἶχε δεμένα τὰ χέρια πάνω στὰ γόνατα καὶ ἡταν σκυμμένη πρὸς τὰ ἐμπρός, σὰν νὰ ποοσπαθοῦσε νὰ καταλάβῃ κατιτὶ δύσκολο. Ὁ πατέρας της μιλοῦσε χωρὶς νὰ τὴν κυτάξῃ. Πήγανε ἀπὸ τὸ τεῖχο στὴν πόρτα, καὶ ὁ κρότος τῶν τακουνιῶν του πάνω στὶς πλάκες γινότανε ἐνα μὲ τὴ φωνή του τὴ σπασμένη.

"Ἐφυγε βιαστικός, δπως εἶχε ἔρθει ἔγω, ἀνήσυχη, ἔτρεξα νὰ ρωτήσω τὴν Παυλίνα τί τῆς εἶχε εἰπῆ.

Πῆρε τὸ παιδί της ἀπάνω της, καὶ κλαίοντας μοῦ ἀποκρίθη πρὸς δ. π. Τιράντης ἤθελε νὰ τὴν βγάλῃ ἀπὸ τὸ κτῆμα γιὰ νὰ τὸ δώσῃ στὸ γυιό του, ποὺ εἶχε τώρα παντρευτῆ.

Στὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος ἔκαναν ἥρθε δ. π. Τιράντης μὲ τὸ γυιό του καὶ τὴ νύφη του. Πήγαν πρῶτα νὰ ἴδουν τὰ κατώγια, καὶ ὅταν μπήκαν στὸ σπίτι, δ. π. Τιράντης σταμάτησε μιὰ στιγμὴ μπροστά, μου καὶ μοῦ εἶπε πρὸς δ. π. Η νύφη του εἶχε ἀποφασίσει νὰ μὲ πάρῃ στὴν ὑπηρεσία της.

"Η Παυλίνα τὸ ἀκουσε καὶ θέλησε νὰ μὲ πλησιάσῃ μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ μπῆκε ὁ Εὐγένιος

νιος κρατῶντας κάτι χαρτιά καὶ δλοι κάθισαν γύρω στὸ τραπέζι.

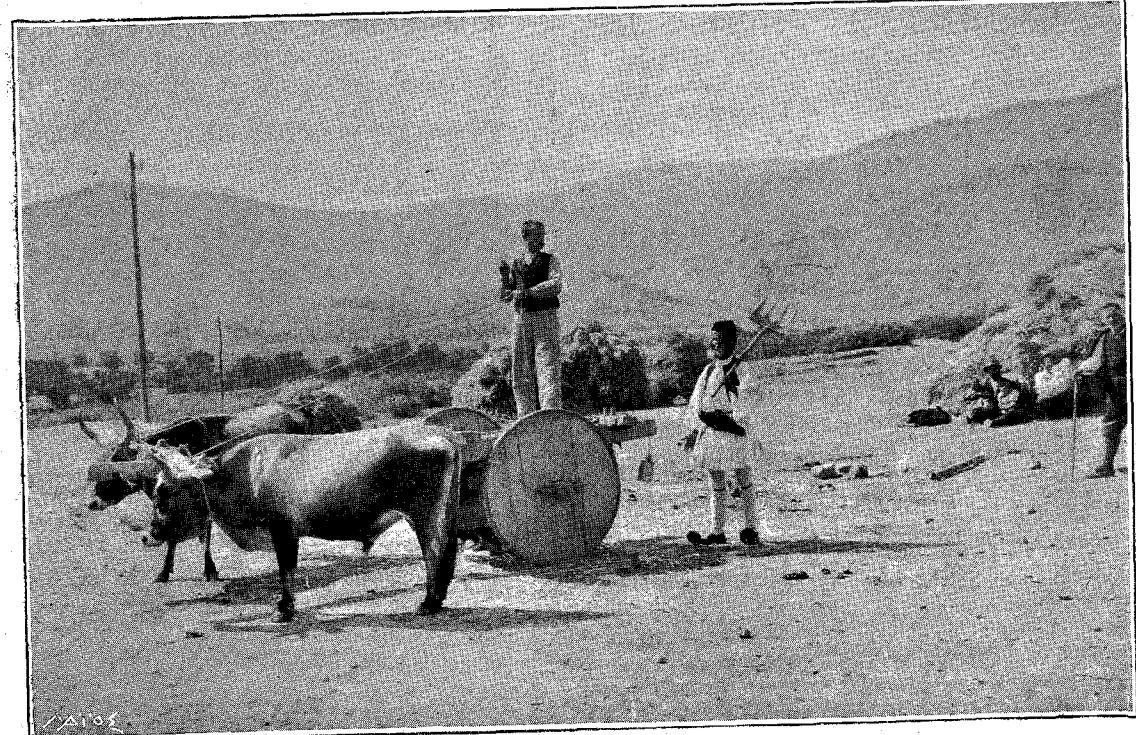
Τὴν ὡρα, ποὺ δλοι διάβαζαν καὶ ὑπόγραφαν τὰ χαρτιά, ἔγω κύταζα τὴ νύφη τοῦ π. Τιράντη. "Ηταν ψηλὴ καὶ μελαχροινή, μὲ μάτια χοντρὰ καὶ σὰν βραιεστισμένη.

"Ἐφυγε ἀπὸ τὸ κτῆμα μὲ τὸν ἀνδρα τῆς χωρὶς νὰ γυρίσῃ οὔτε μιὰ φορὰ νὰ μὲ κυτάξῃ.

"Οταν τὸ ἀμάξι τους χάθηκε στὸ τέλος τοῦ δρόμου μὲ τὶς καστανιές, ἡ Παυλίνα εἶπε τοῦ Εὐγένιου τὸ λόγια τοῦ π. Τιράντη.

"Ο Εὐγένιος, ποὺ ἡταν ἔτοιμος νὰ πάῃ ἔξω, γύρισε ξαφνικά καὶ μὲ κυτάξει φαινότανε πεισμένος, καὶ ἡ φωνή του ἡταν ἀλλοιώτικη σὰν εἶπε πρὸς οἱ ἀνθρωποι αὐτοὶ μιλοῦσαν γιὰ μένα, δπως γιὰ κανένα πρᾶμα δικό τους καὶ δσο ἡ Παυλίνα μιλοῦσε γιὰ τὴν τύχη μου, δ. Εὐγένιος μοῦ εἶπε πρὸς αὐτὸς δ. π. Τιράντης εἶχε βιάσει τὸν κύριο Σιλβανίου νὰ μὲ πάρῃ στὸ κτῆμα. Θύμησε τὴν Παυλίνας πόσο μὲ εἶχε λυπηθῆ βλέποντάς με ἔτσι ἀδύνατη καὶ μὲ βεβαίωσε πρὸς γιὰ ποὺ δὲν μποῦσαν νὰ μὲ πάρουν μαζί τους στὸ νέο κτῆμα.

Στεκόμαστε καὶ οἱ τρεῖς ὄρθοι στὴ μεγάλη σάλα. "Ενοιωθα ἀπάνω μου τὴν ἀπελπισμένη ματιὰ τῆς Παυλίνας καὶ ἡ φωνή τοῦ Εὐγένιου μ' ἔκανε νὰ συλλογίζωμαι ἐνα γλυκύτατο τρα-

ΘΕΣΣΑΛΙΑ — ΣΚΗΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ

ΦΩΤΟΓΡ. ΜΠΟΥΑΣΟΝΑ

‘Ο κ. ΑΣΟΦ. — Μὲ μίαν τροποποίησιν.

Ο ΜΑΘ. — Ποίαν;

Ὥοι Α. ΑΣΩΦ. — Νὰ διατυπωθῇ τὸ σχετικὸν ἄρθρον
ὅς ἔξεις: «Ἐπίσημος γλώσσα τοῦ Κράτους εἰναι ή
καὶ μαρτυρόντα, ἐφ' ὅσον οἱ προστύποιγισμοὶ του εἰναι
ἀνίσοσκελεῖς».

Ο ΜΑΘ. — Δὲν μοῦ ἔξηγεῖται τὸν γρῖφον;

Ο. κ. ΑΣΩΦ. — Νὰ σᾶς τὸ ἔξηγήσω. Ὁλὰ τὰ ἐγχώρια κακά, καὶ ἡ καθαρεύουσα ἀκόμη, πηγὴν ἔχουν τὴν Ἑλληνικὴν πενίαν! Ἡ πτωχαλαζούνεια τὰ περιλαμβάνει δλα. «Οταν πλούτισων καμίαν ἥμεραν, θὰ εἰμιστοῦμεν νὰ δημιουρίψουμεν μὲ τὴν γῆδοσσαν μις καὶ νὰ φοβερίζωμεν τοὺς ἔχθρούς μας μὲ τὴν ἰδίαν. Ἐν δσῳ εἰμεδά πτωχοὶ καὶ ἀδύνατοι θὰ μᾶς χρειάζεται ἡ γλώσσα τοῦ Περικλέους. Ἀπαράλλακτα ἐν δσῳ δὲν ἔχομεν ἴδιακά μας ὅχυρωματα, θὰ εἰμεδά ἀναγκασμένοι εἰς τὴν πρώτην ἐπιδρομὴν τοῦ ἔχθροῦ, νὰ καρφοθῦμεν δλοι ὅπλων ἀπὸ τὸν Παρθενῶνα. Δὲν ἔννοήσατε ἀκόμη δτι ζοῦμεν μὲ τὰ λειψανα τῆς ἀρχαίας ζωῆς;

Ο ΜΑΘ. — Τὸ ἔχω ἐννοήσει ποὸ πολλοῦ.

Ο ι. ΑΣΩΦ. — Ἀλλὰ τί δὲν ἔχετε ἐννοήσει τολοιπόν;

Ο ΜΑΘ. — Δέν έχω ἐννοήσει διατί γίνεται ὅλος αὐτὸς ὁ ἀγών διά δύο γλώσσας, τὴν καθαρεύουσαν καὶ τὴν δημοτικήν, καὶ γίνεται εἰς δεκατέσσερας γλώσσας, αἱ δύοπαι δὲν είναι οὔτε ἡ δημοτικὴ οὔτε ἡ καθαρεύουσα.

Ο. κ. ΑΣΩΦ. — Αυτό δέ γινεις και εἰς τὴν Βαθέλη, διαν
ὅτις ἐνύγχυσε τὰς γλώσσας των. "Οταν δῆμως καταν-
τήσωμεν καθένας νὰ ἔχῃ και την γλώσσαν του, ίσως
αἰσθανθούμεν τὴν ἀνάγκην νάποτε τήσωμεν μίαν γλώσ-
σαν διὰ νὰ συνεννοούμεθα. Και αὐτή θὰ είναι βέβαια
ἡ Δημοτική, την δποιάν θά καταδέχεται ἐλπίζω νά
μοληγ και η ὑπηρέτωρια μου, η δποια κάμνει τώρα
κάροτος εἰς τὴν καθαρεύουσαν, δπως κάμνει και εἰς τὸ
καπέλο τῆς κυρίας της.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΟ Γλωσσικὸν Ζῆτημα ἔνανθήθε εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν ἀπρόσδοκεν εἰς σειρὰν παννυχίδων, χωρὶς δυστυχῶν νά τὴν διαφύτεισον, οὐτε αὐτήν, οὐτε τὰ θεωρεῖται, οὐτε τὰ μονάδα, ταφοῦ διεπέσσεται τοῦ ποιητικοῦ τραγούδησαν.

Σολωμός, δ Βαλαωρίτης, η ἐπιστήμη καὶ η φιλολογία, δ πατριωτισμὸς καὶ η προδοσία, τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον, αἱ λέξεις αἱ παριμέναι ὅπως-ὅπως, ὅλα τὰ σχετικά καὶ τὰ ἀσχετα, τὰ συγγενῆ καὶ τὰ ξένα, τὰ οὐ-

σιώδη και τα μηδαμινά, ζηγιναν μία ρωσική σαλάτα. Η Βουλή παρέστησε και πάλιν το θέαμα του προδημιουργικού χάρους, έπι του όποιου έφερετο, δηλ' πλέον το πνεῦμα του Δημιουργού, ἀλλ' αἱ φωναὶ τοῦ κ. Κουλούμπακη και τοῦ κ. Πατσούρακον. Εἶναι περιεργον αὐτό, που συμβαίνει μὲ τὸ Γλωσσικὸν ζῆτημα! "Ολοι οἱ Ἑλληνες τὸ συζητοῦν και δέκα ἄνθρωποι πληροφορημένοι περὶ τίνος πρόσκειται δέν ὑπάρχουν. Και κατατάξανται ἀπὸ κάθε συζήτησιν, ὡς ἀντή, που ἔγινεν εἰς τὴν Βουλήν, νὰ βγαίνωμεν ὀλιγάτερον σοφοὶ ἀπὸ προτετερα. Κάθε συζήτησις και μία αἱμεοζάλη. Και εἶναι γνωστὸν ποιοι γάιδονται εἰς τὴν ἀνεμοζάλην!

Η κακοπιστία μολαταῦτα δὲν ἔπαινε νὰ ὀργάζῃ τὴν στιγμήν, ποὺ ὅλοι ἔξητούσαν νὰ φωτισθοῦν. Και εἶναι λυπηρὰ ἀλήθεια, ὅτι εὐρίσκεται ὀδόκληρη πρὸς τὸ μέρος μερικῶν καθαριστῶν. Ως νὰ μὴν ἔφθανταν τὰ πεῖρημα Ρωσικὰ φούριλα, αἱ φωτιστικαὶ προδοσίαι, αἱ ἀστεῖαι συνωμοσίαι κατὰ τῆς στιστάσεως τῆς φυλῆς, αἱ ὑπονομεύσεις τῆς θρησκείας, ζιζάνια σπειρούμενα ἐπιμελῶς ἀπὸ τόσον καιφόν τώρα εἰς τὴν λαϊκὴν συνειδήσιν, ή ἐφευρετικότης τῶν πομάχων, ἐφευροῦχες καὶ ἄλλα. «Ο κ. Πατσουράκιος ἐδιάβασε ἐνώπιον τῶν Βουλῆλης, ἀπόστασμα λαογραφικῆς ὄλης, γραμμένης εἰς τοπικὸν ἰδίωμα, ἀπὸ τὸ δελτίον τῆς «Λαογραφικῆς Ἐταιρείας» διὰ νάποδειξῆ τὸν κ. Πολίτην... μαλαιαρόν. Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος μετωνομάσθη Κωνσταντίνος Παπιοκούβεντας καὶ ἐκολλήθη εἰς τοὺς δημοτικιστάς, δπως ἐκοιλήθη ἄλλοτε τό: «Θυμήσου με, φέντη, όταν ἔλθης στὰ πρόαμπα». Και ἄλλα καὶ ἄλλα... Καὶ δώμας οἱ δημοτικισταὶ δὲν συκοφαντοῦν, δὲν παραποιοῦν, δὲν κακοπιστοῦν. Συζητοῦν ἀντλῶς. Εἰς τὰ ὅπλα τῆς συκοφαντίας ἀντιτάσσουν τὰ ὅπλα τοῦ λόγου. Η διάκρισις δὲν εἶναι δύσκολος. Ἀπὸ τὸ παρόν μέρος είτην Βουλὴν ὁ Μαβίλης, δλύματος, γαλήνιος, παρθενικός. Ἀπὸ τὸ ἀλλο ὁ κ. Πατσουράκος μαινόμενος. Η ἀντίθεσις εἶναι διδακτικὴ καὶ πλουσία εἰς συμπεράσματα.

ΚΛΑΘΕΦΟΡΑ πού ἀνακινηθῇ τὸ Γλωσσικὸν ζῆτημα, εἰναι κανὼν πλέον νὰ ζητεῖται ἡ παῦσις τοῦ Κωνσταντίνου Παλαμᾶ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον. Ἡ λογικὴ εἶναι τερρίερογνη. Ὁ κ. Παλαμᾶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ γράφῃ ἔργα του εἰς τὴν γλώσσαν, ποὺ τοῦ ἀρέσει – αὐτὸν δὲ δεῖ ελεύσεται νὰ μην ἔχῃ καὶ τὸ δικαίωμα αὐτό! – ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ υποστηρίξῃ δημοσίᾳ τὴν γνώμην του. Νὰ είναι δηλαδὴ δημοτικιστής, ἀλλὰ νὰ μην τὸ λέγει. Ἡ θυτοφρία, ή ἐλευθερία τῆς θρούρων, δημοσίτησμός, μὲν ἀλλὰ λόγια, ἀναγνωρίζεται εἰς δόγμα. Αλλ’ ἔτα δὲν ἔχει ληματή κατὰ τοῦ ζήνθους, διότι γράφει τὴν γλώσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βαλαωρίτου, νὰ κρεμασθῇ! Ἡ δήμως του εἰς τὸν «Νουσμάν» ἡ δούσθηπος ἀλλού δὲν θανατικοτέρης δὲν ἔχει καμίαν σημασίαν. Καὶ ἔταν αὐθόμην ἐδήλωσε διότι εἶναι καθαριστής ἐπρεπέτε πάλιν νὰ κρεμασθῇ δύο φορές, πρῶτον διότι δύον του τὸ ἔργον αισχρυτεῖ διότι δὲν είναι και δεύτερον διότι, δύον δημοτικιστής και αἱ δημόσιοι ὑπάλληλοις, ἀπατᾷ και ψευδεῖται. Ἄλλα ή Ἐλληνικὴ φωνὴτης ἀνάγει εἰς δόγμα τὴν ἀπάτην και λέγει εἰς ἔνα ποιητή, που είχε τὴν αποτυχίαν νὰ εἶναι και δημόσιος υπάλληλος:

— Γράψε δημοτικά, ἀλλὰ προσπάθησε νὰ κρυφθῆς:
Πίδει μή θὰ σὲ κρινάσω!

— Απαράλλακτα, όπως λέγει είς τὸν ὑπάλληλον :
— Κλέφε, ἀπάτησε, πλαιστογράφησε, ἀλλὰ κύτοξε
ἀ μη ψανεωψῆς. Εἰδεινὴ δή σε καταδιώξω.

·Απὸ πόσα μικρὰ πράγματα, εἰς τὸν τόπον αὐτὸν,
βγαίνουν μεγάλα συμπεράσματα! ·Αποτρόπαια συμ-
περάσματα.

πόλεως πτλ. προσθέτων ἐν τέλει καὶ τὰς παρατηρήσεις του.

Τὸ κείμενον κοιπιεῖται ὑπὸ 76 λαμπτῶν εἰκόνων καὶ ἀρχιτεκτονικῶν σχεδιάγραμμάτων. Ἔποιητα (σελ. 150) πίνακες τῶν φράγκων Ἡγεμόνων τῆς Ἀχαΐας καὶ τῶν βυζαντίνων Δεσποτῶν τοῦ Μιστρᾶ, ἀναγραφὴ τῶν πηγῶν καὶ πλήρης βιβλιογραφία (σελ. 151-154), κατάλογος τῶν εἰκόνων (σελ. 155-156) καὶ πίναξ λεπτομερῆς δόνομάτων καὶ προγάμων (σελ. 157-164). Οἱ πίναξ τῶν περιεχομένων ἔτενται ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ κείμενον καὶ μετά τῶν πρόλογον (σελ. VIII).

Ἐάν δὲ λάβῃ τις ὑπὸ ὄψιν, ὅτι πλὴν τῆς οὐδαιστικῆς ἀξίας τοῦ περιεχομένου συνετελέσθη καὶ ἡ ἐκτύπωσις αὐτοῦ μετὰ περισσῆς φιλοζωλίας, ὅφεις εἶναι συνήθης ἀρετὴ τῶν γερμανικῶν ἐκδόσεων, ὅφειλει νὰ συγχαρητεῖται τονικούς των συγγραφέας, διότι παρόγγαγε βιβλίον ὃν τὸ πᾶσαν ἔπιψιν ἀξιόλογον καὶ χρησιμότατον εἰς πάντας τοὺς εἰδήμονας τῆς γερμανικῆς γλώσσης φιλότορφας.

Θ. Β.

Χιανά Χρονικά. 'Ετήσιον δημοσίευμα εξόδουμενον ἐπέτιμεις Κωνσταντίνου Αμάρτου, καθηγητοῦ ἐν Ξίφ. Τεῦχος Α'. 'Εν 'Αθηναῖς, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου, 1911 (σ. 156 εἰς μέγα θον). Τιμὴ δρ. 3.

100

TA BIBAIA

Mistra. Eine mittelalterliche Ruinenstadt. Streif-
blicke zur Geschichte und zu den Denkmälern
des fränkisch-byzantinischen Zeitalters in Morea
von Adolf Struck. Mit 76 Abbildungen und Plan-
skizzen. Wien und Leipzig, A. Hartleben's Verlag
1910. (soz. VIII, 164 eis μέγα 80v).

ΝΕΟΝ βιβλίον ὑπὸ τὸν ἀνωτέρῳ τίτλον ἐδημοσίευσε πρὸ μικροῦ ὁ φιλότονος βιβλιοθήκαριος τῆς ἐν Αθήναις γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Adolf Struck. Περιοδεύων κατ’ οἰτολήν τῆς Ἑλησίσης σχόλιον ἀνά την Λακωνίαν καὶ διατρίψας ἵκανὸν χρόνον ἔπειτα περιφήμῳ νεκροπόλει Μιστρῷ, ἣτις δικαίως ἐπικαλεῖται ἡ ἐλληνικὴ Πομπή τοῦ μεσαίωνος, ἔλαβεν ἀφορμὴν. ὁ συγγραφεὺς νὰ μελετήσῃ ἐπισταμένως τὰ κατ’ αὐτὴν ὑπὸ ίστορικῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν ἔποιφιν. Τὸ πόρισμα δὲ τῶν μελετῶν τούτων διετέπισε συνοπτικῶς εἰς βιβλίον, τὸ δόπιον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀριστος ὁδηγὸς ἐις τὴν σπουδὴν τῆς ίστορίας καὶ τῶν μνημείων τοῦ Μιστρᾶ χωρὶς νὰ εἰσέχηται εἰς τὴν ἔξετασιν πολλῶν λεπτομερειῶν, καθόδην ἡ λεπτομερεῖς ἔφεννα καὶ ἡ ἀναλυτικὴ περιγραφὴ τῶν σπουδαιότατῶν τούτων μνημείων τῆς μεσοχρονίου ἐλληνικῆς ιστορίας θὰ περιχωνται διεοδικῶς εἰς τὸ μέγια περὶ Μιστρᾶ γράμμα, εἰς τοῦ δόπιού την συγγραφήν καταγίνεται ἀπὸ ἑτῶν ὁ ἐπιφανῆς Γάλλος λόγιος κ. Γαβριὴλ Millet.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Struck εἶναι διηγμένον εἰς δύο μέρη. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον (σελ. 1-64) προγματεύεται περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Φράγκων ἐν Πελοποννήσῳ (Μαρόχε), τῶν ἀγώνων πρὸς ἑξάπλωσιν αὐτῶν καὶ περὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ βυζαντιακοῦ Δεσποτάτου ἐπί Μιστρᾶ. Εἰς δέ τὸ δεύτερον (σελ. 65-149) ἔξετάξει τὰ κατά τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Δεσποτάτου πόλειν νυμόν. Μιστρᾶς μετά τῶν πολλαῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ πολὺ τίμων ἐρειπίων, οἷον ναῶν, μονῶν, οἰκιῶν, τῆς ἀκρο-

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ανστριακή Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ τῆς 2 Φεβρουαρίου 1911. — Ἐν τῷ συνεδριάσει τούτῃ ὠμήλησαν ὁ ἔταῖρος τῆς Σχολῆς κ. A. Schober καὶ ὁ γραμματεὺς αὐτῆς κ. O. Walter.

‘Ο κ. Schober ἐπραγματεύθη περὶ ἀγάλματος τις
Ἀθηνᾶς, εὐρεθέντος ἐν τῇ πόλει “Ἡλιδί, ὅπερ εἴη τασσεῖς
ἐπὶ τῇ ευκαιρίᾳ τῶν ἔκει γενομένων ὑπὸ τῆς Σχολῆς
ἀναγνωσθεῖν. Ἐν μονῃ δὲ οὕτω πατέρεις τὸ μέγα ἐ-

κός τῶν πτωχοτέρων τάξεων τὰ νέα δι' αὐτοῦ ἐπιβαλλόμενα φρούρια νομοσχέδια εἰνε συμπλήρωματικός φόρος ἐπὶ τοῦ ἑισοδήματος καὶ φόρος ἐπὶ τῆς ἀνωτάν 15 κοιλῶν παραγωγῆς τῶν σπειρόμενων γαιῶν, ἀφ' ἐτέρους ὑποβάλλονται ὡς ὀντιστήκωμα νομοσχέδια, παταργοῦντα τὸν φόρον τῶν ἀμπέλων, τῶν ἀρτοριώντων κτηνῶν, τῶν περιβοίων καὶ περὶ παρατάσεως πληρωμῶν τῶν καθυστερούμενων. — Αἱ Δυνάμεις ἐποίησαν συστάσεις εἰς τὴν Πύλην καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως τῶν ἐν τοῖς συνόροις λυπηρῶν ἐπεισοδίων. — Οἱ Βασιλεὺς θὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην τὸν προσεχῆ Μάιον πιθανῶς συνοδευόμενος καὶ ἀπὸ τὸν κ. Βενιζέλον. — Ηἱ Τουρκία προσεπάθησε νὰ ματαιώσῃ τὴν ἐκδρομὴν τῶν Βουλγάρων φοιτητῶν εἰς Ἑλλάδα. — Διαψεύδεται εἰδῆσης συνοικεσίου μεταξὺ τοῦ Ρουμανικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου. — Οἱ Τουρκοὶ διάδοχος θὰ μεταβοῦν προσεχῆ ἄνοιξιν εἰς Τουρκίαν καὶ Λοιδίνων.

18 Φεβρ. — Αἱ ιταλικαὶ ἐφημερίδες σχολιάζουν εὐνοϊκῶς τὰς προχθεινάς δηλώσεις τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος. — Οἱ Τουρκοὶ ζητοῦσι τὰ πτώματα τῶν δύο τελευταίων φονευθέντων Τούρκων στρατιωτῶν ισχυριζόμενοι ὅτι ταῦτα ὑπέστησαν ἀνεργοικασμούς παρὰ τῶν ἡμετέρων. — Διαποτὴ τῶν ἡρακοῖς τῆς Βουλγῆς κάριν τῶν ἔργων. — Εν τῷ τουρκικῇ βουλῇ ἐπετέθησαν κατὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ἀδρανῆ αὐτῆς πολιτικήν εἰς τὸ Κρητικὸν ζῆτημα. — Κατηρτίσθη τὸ νέον γαλλικὸν ὑπουργεῖον ὑπὸ τὸν Μονίκη, τοῦ κ. Δελκασέ ἀναλαβόντος τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν.

19 Φεβρ. — Η ἑξάπλωσις τῆς μηνιγγίτιδος ἐδῶ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἔξακολουθεῖ εἰσέτι νὰ εἰναι λιαν σοβιορά. — Ἑλληνικὴ καὶ τουρκικὴ ἐπιτροπὴ καταφύάσασα εἰς τὰ σύνορα προέβη εἰς ἀνακοίσεις διὰ τὰ τελευταῖα γεγονότα καὶ συνεκεφθη διὰ τὴν ἡγιν μέτρων, παρεμποδίζοντων τὴν ἐπαναλήψιν αὐτῶν. — Οἱ Βούλγαροι φοιτηταί, οἵτινες θὰ ἐπισκεφθοῦν προσεχῶς τὴν Ἑλλάδα, ἀνέρχονται εἰς 150.

20 Φεβρ. — Αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐνεργοῦντι ὑπὲρ τῆς δρουμανικῆς προπαγάνδας ἐν Μακεδονίᾳ. — Νέας ἐπιστρέψεις ἔκαμαν οἱ πρεσβευταὶ τῶν Δυγάμεων ἐν Κωνσταντινούπολει εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. — Ἀνακοινωθὲν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν εὑρωπαῖόν τύπον διαψεύδεις ὡς ἐντελῶς ἀνυποστάτους τὰς πληροφορίας τοῦ ἀνακοινωθέντος τῆς ἐν Βερολίνῳ τουρκικῆς πρεσβείας, καθ' ὃ παρεσύρθησαν διὰ δόλου εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος. Τούρκοι στρατιώται καὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἥκρωτηριάσθησαν.

21 Φεβρ. — Ζωηρὸν ἐπεισόδιον ἔγένετο ἐν τῇ τουρκικῇ βουλῇ, καθ' ὃ ὁ Μέγας βεζύρης ἐκτύπησεν εἰς τὸ πρόσωπον τὸν Ἀλβανὸν βουλευτὴν Ἰσμαήλ Κεμάλ βέλην, πρᾶγμα τὸ δοποῖον προσκάλεσες μεγάλον ἔφεδισμὸν μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν Κωνσταντινουπόλεως.

22 Φεβρ. — Παρεδόθησαν εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐπιτροπὴν τὰ ζητούμενα σώματα τῶν φονευθέντων δύο Τούρκων στρατιωτῶν, καὶ γενομένης νεκροφορίας ἐπ' αὐτῶν ἀπεδείχθη ὅτι οὐδεμίαν ἔφεδον κάκωσιν ἢ ἀκρωτηριασμόν.

23 Φεβρ. — Ο βασιλεὺς ἡρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν παρασημοφορίαν τῶν λογιών. — Σήμερον ἐπαναλαμβάνονται αἱ διακοπεῖσαι ἐργασίαι τῆς Βουλγῆς. — Νέα πολύωρος συμπλοκὴ εἰς τὰ σύνορα, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν τρεῖς Τουρκοὶ στρατιώται.

25 Φεβρ. — Ταραχαὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διὰ τὸ γλωσσικὸν ζῆτημα οἱ φοιτηταὶ ἀποδοκίμασαν τὸν κ. Παλαμᾶν.

26 Φεβρ. — "Ηρξατο σήμερον ἐν τῇ βουλῇ ἡ συζῆτησις τοῦ γλωσσικοῦ ζῆτηματος: τὰς ἀγορεύεσις τῶν ὁρτόρων διακρίνει φυσικά ἀγνοια τελεία τῶν πραγμάτων, ἐμπαθεία καὶ δημοκρατία.

28 Φεβρ. — "Η προτεύουσα σήμερον ἀναδίδει τὰς φωνάς τῆς πρὸ ἔξακοσίων ἐπῶν ζωῆς τοῦ Βυζαντίου, τὸ δοποῖον ζῆτημα αὐτούσιον καὶ πάλλεται ἀναμεσό μας ὃ λαὸς συζητεῖ μὲ πάθος εἰς τὰς ἀγνιδὰς καὶ εἰς τὰς πλατείας, εἰς τὰς γονιάς τῶν δρόμων καὶ εἰς τὰ καφενεῖα, παντοῦ διὰ τὸ γλωσσικὸν ζῆτημα κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς γλώσσης τῶν προγόνων θορυβῶδες καὶ πολυπληθής. Τούρκοι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐγένετο σήμερον.

"Ας σημειωθῇ εἰς τὴν ημέραν αὐτήν, ἡ δοποῖα θέλει βαρύνη εἰς τὴν ιστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, μία ἀπὸ τὰς μεγάλας καὶ χρόνιας συμφοράς, αἵτινες ἐπλήκαν αὐτήν. Μετά ἀγόρευεν τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως κ. Βενιζέλου ἐτέθησαν ἐν τῷ συντάγματι διατάξεις ἀνακόπτουσα πάσαν πλέον ἐκπαιδευτικὴν πρόσοδον τοῦ ἔθνους Ἰσαντος ἐπὶ ἐκπαντάδα, ἐτῶν, ἐπιβάλλοντας βαρέα δεσμά εἰς τὸ καὶ δινεύ αὐτῶν δισθενικὸν Ἐλληνικὸν πνεῦμα καὶ στιγματίζουσαι τὴν παρούσαν γενεάν διὰ παντός. Καὶ οὕτω προστίθεται καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἀτελεώτατον σειράν τῶν λοιπῶν θλιψερῶν φαινομένων διὰ νὰ ἀποδειχθῇ σαφῶς ὅτι ἡ ἡμετέρα φυλὴ εἰναι ἐκ τῶν γηρασμένων λαῶν, ὅτι δὲν δύναται νὰ προσοκειωθῇ ἰδεας ζωογόνους καὶ ὅτι εἰναι πεπρωμένον νὰ παρουσιάζῃ τὸ θέαμα μιᾶς μικρᾶς Κίνας ἐν τῷ ἔγγυς Ἀνατολῆ.

AΒΓ.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ηλύσια, μηνιαία ἐπιθεώρησις ἐκδιδομένη ἐν Πειραιεῖ. Τὸ Α' τεῦχος Φεβρουαρίου 1911.

Χιακὰ Χρονικά, ἐτήσιον δημοσίευμα, ἐκδιδόμενον ἐπικελεία Κωνστ. Ἀμάντου. Τεῦχος Α', Ἀθῆναι 1911. Τόπος ΙΙ. Δ. Σακελλαρίου.

Ο Ἐκπαιδευτικὸς Ὄμιλος καὶ οἱ κίνδυνοι τῆς καθαρευούσης, ὑπὸ Εὐθ. Γ. Μπουντώνα, πρώην γυμνασιάρχου. Ἀθῆναι, τυπογρ. Π. Α. Πετράκου.

Ηροδότου Μόδσαι, μετάφρασις Α. Γ. Σκαλίδου. Τόμος Α' Κλειώ Εὐτέρη. Ἀθῆναι, Βιβλοθ. Ἀρχαίων Συγγραφέων Γ. Φέξη, δραχ. 3.

Ἐνδριπίδου Ἀνδρομάχη, μετάφρασις Γ. Τσοκοπούλου. Ἀθῆναι, Βιβλιοθ. Ἀρχ. Συγγραφέων Γ. Φέξη, δραχ. 1,50.

Ἀριστοτέλους Ἡθικὰ Νικομάχεια, μετάφρ. Κυρ. Ζήμπα. Ἀθῆναι, Βιβλιοθ. Ἀρχ. Συγγραφ. Γ. Φέξη, δραχ. 5.

Ἀριστοφάνους Νεφέλαι, μετάφρ. Π. Δημητρακούπολου. Ἀθῆναι, Βιβλιοθ. Ἀρχ. Συγγρ. Γ. Φέξη, δραχ. 2.

Η Νέα Ζωή, Λέοντος Τολστού, μετάφρ. Σ. Γ. Φραγκοπούλου, Ἀθῆναι. Ἐκδοτ. οίκος Γ. Φέξη, δρ. 2,50.

Antigone Victorieuse, par José Hennelice. E. Sionnet & Cé Paris, fr. 3,50.